O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI MILLIY KITOB PALATA INV.№

Kuch – bilim va tafakkurda

Ma'rifat

МАЪРИФАТ • ХАЛҚ ЗИЁЛИЛАРИ ГАЗЕТАСИ •

1931 йилдан чиқа бошлаган 2001 йил 30 май, чоршанба Баҳоси сотувда эркин нархда № 42 (7341)

Da'vat

Муваффақиятли тарбиянинг сири — ўқувчига ҳурматда.

Ральф ЭМЕРСОН

Ibrat

Варшавада Жаҳон тиббиёт академиясининг "XXI асрга инсонпарварлик ва тинчлик ғоялари билан" шиори остида ўтган навбатдаги симпозиумида ўзбек олими, Бухоро Давлат тиббиёт институти ректори, профессор Раҳмат Аҳмедовга олтин медал топширилди.

МАЪРИФИЙ-МАФКУРАВИЙ ТАРБИЯ — БАРЧАМИЗНИНГ ИШИМИЗ

Маълумки, кейинги пайтда мамлакатимизда маърифий-мафкуравий тарбия ва тарғибот-ташвиқот ишларини замон талаблари даражасига кўтариш масаласига муҳим аҳамият берилмоқда. Давлатимиз раҳбари Ислом Каримов Хотира ва қадрлаш куни бир гуруҳ ижодкорлар билан бўлган учрашувда ҳамда яқинда бўлиб ўтган Олий Мажлис сессиясида бу борада ижодкор зиёлилар, илм-фан, маданият ва санъат намояндалари олдида ғоят масъулиятли вазифалар турганига эътиборимизни қаратган эди.

Миллий матбуот марказида ижодий уюшмалар, илм-фан, маданият ва маънавият, таълим-тарбия соҳаси мутасаддилари, ёшлар ҳаракати фаоллари, жамоатчилик вакиллари, оммавий ахборот воситалари ходимлари иштирокида маърифий-мафкуравий тарбия ишларини янада такомиллаштириш, тарғибот-ташвиқот ишларини ана шу вазифалар асосида ташкил этиш масаласига бағишланган анжуман бўлиб ўтди.

Йиғилишда сўзга чиққан Президентнинг Давлат маслаҳатчилари Х.Султонов ва З.Ҳусниддинов истиқлол йилларида маърифий-мафкуравий соҳада кўпгина ишлар амалга оширилганини таъкидлаб ўтишди. Хусусан, халқимизнинг янги ҳаёт қуриш йўлидаги эзгу мақсад-муддаоларини ўзида мужассам этган миллий истиқлол ғоясининг асосий тушунча ва тамойиллари ишлаб чиқилиб, уларни халқимиз, энг аввало, ёш авлод қалби ва онгига сингдириш борасида муҳим ишлар амалга оширилмоқда. "Миллий истиқлол ғояси" фани таълим тизимига жорий этилаётгани жамиятимиз тафаккурида туб янгиланишлар юз бераётганидан далолатдир.

Лекин бугун замон, давр, жаҳоннинг геополитик харитаси, минтақамиздаги мафкуравий жараёнлар тез ўзгармоқда. Турли ёвуз кучлар ва қабиҳ ниятли марказлар ўз ғаразли мақсадларини амалга ошириш учун турли усулларни ишга солмоқда. Ёшларимизга, келажагимизга таҳдид солиб турган бундай хавф-хатарнинг олдини олиш учун ижодкор зиёлилар, фан ва маданият намояндалари, бутун халқимиз қатъий кураш олиб бориши зарурлигини ҳаётнинг ўзи тақозо қилмоқда.

Анжуман иштирокчилари бундай мураккаб шароитда бугунги сиёсатимизнинг моҳиятини, мамлакатимизда амалга оширилаётган оламшумул ўзгаришлар жараёнини, янги ҳаёт қуриш йўлидаги эзгу интилишларимизни халқимиз ўртасида ҳаёт ҳақиқатига таянган ҳолда тарғиб қилиш лозимлигига эътиборни қаратдилар.

Баҳс-мунозара руҳида ўтган анжуманда юртимизда миллий истиқлол ғоясининг асосий тушунча ва тамойилларини тарғиб этишда баъзан кампаниябозлик, хўжакўрсинга тадбир ўтказиш ҳоллари ҳам кўзга ташланаётгани танқид қилинди. Бундай ҳолатларга барҳам бериш, миллий истиқлол ғоясини обрўсизлантирмаслик, уни юксак маърифат билан, ҳаётий мисоллар асосида тарғиб этиш зиёлиларимизнинг асосий бурчи экани қайд этилди.

Бинобарин, маърифий-мафкуравий тарбия, тарғибот-ташвиқот ишларининг мезони, аввало, халқимизнинг умид-ишончи ва таянчи бўлган ёшлар тарбияси, уларнинг ҳаётга, эл-юртга муносабатига ўтказадиган ҳаётбахш таъсири билан белгиланади.

Ёшлар тарбиясига бепарволик, мафкуравий курашдаги лоқайдлик, тузатиб бўлмас оқибатларга олиб келиши мумкинлигини, тарбия — бу ҳаёт-мамот масаласи эканини одамларга, кенг жамоатчиликка қайта-қайта тушунтириш, уларни огоҳ этиш зарур.

Анжуманда замонавий қаҳрамон образини яратиш маърифий-мафкуравий ишнинг муҳим бир қисми эканига яна бир бор эътибор қаратилди.

Йиғилишда сўзга чиққан "Ижтимоий фикр" марказининг раҳбари Р.Убайдуллаева, Давлат ва жамият қурилиши академияси илмий ходими Н.Умарова, Файласуфлар миллий жамияти раиси Қ.Назаров, шоир А.Суюн, филология фанлари доктори, профессор Н.Маҳмудов, кинорежиссёр Ю.Розиқов, Ўзбекистон халқ артисти М.Абдуқундузов, журналистлар Б.Ҳасанов, А.Ғуломов, ёш шоира, Зулфия мукофотининг соврindori Г.Асқарова, Ўзбекистон мусулмонлари диний идорасининг раиси муфтий А.Баҳромов, ёзувчи О.Мухторов маърифий-мафкуравий тарбия ва тарғибот-ташвиқот ишларининг самарадорлигини ошириш бўйича ўз таклиф-мулоҳазаларини баён этдилар.

Йиғилишда Ўзбекистон ижодкор зиёлилари, фан ва маданият намояндаларининг мамлакат жамоатчилигига мурожаати қабул қилинди.

(ЎзА).

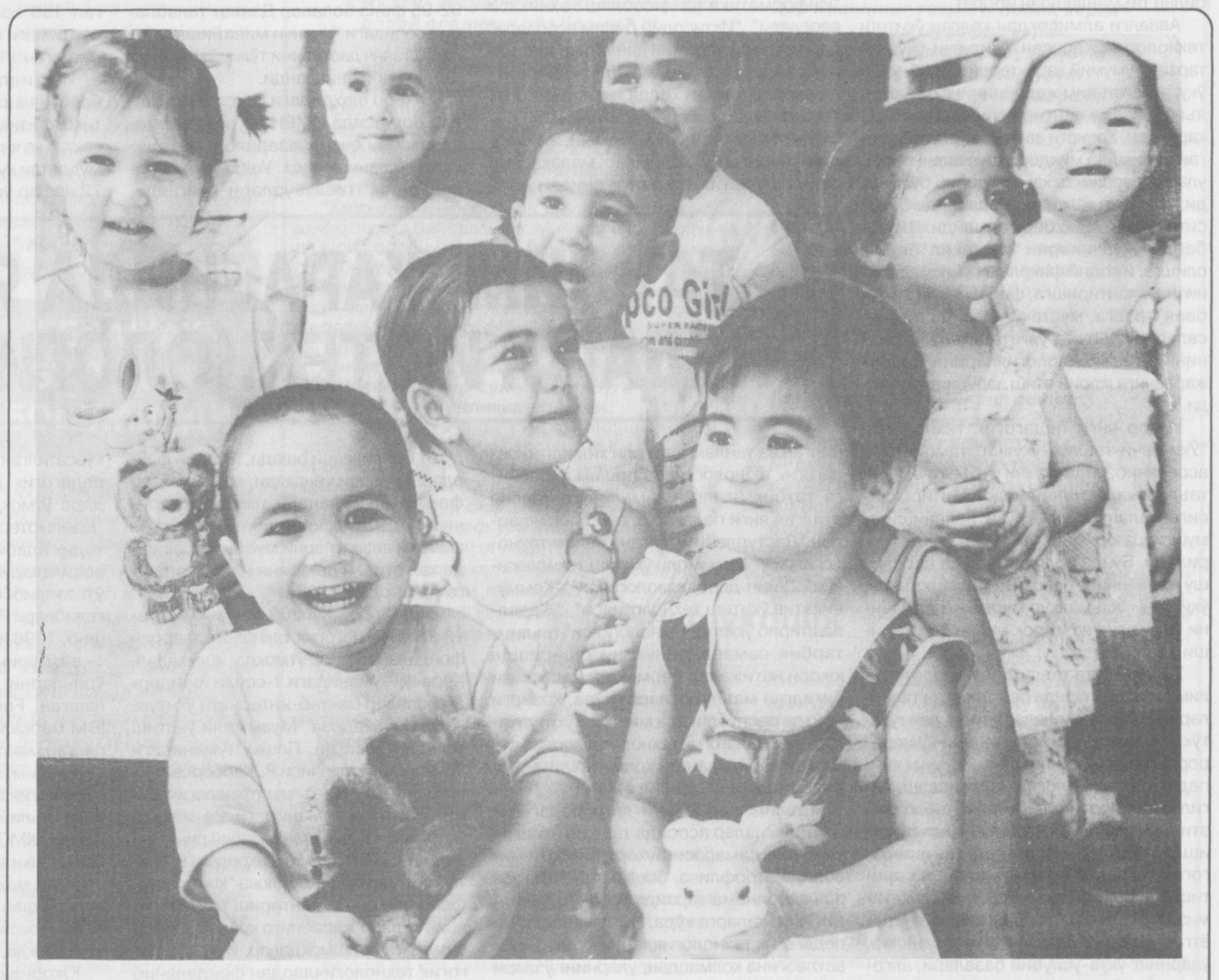

1 ИЮНЬ — ХАЛҚАРО БОЛАЛАРНИ ҲИМОЯ ҚИЛИШ КУНИ

БАРЧАМИЗ БУРЧЛИМИЗ

Ўзбекистон ижодкор зиёлилари, фан ва маданият намояндаларининг мамлакат жамоатчилигига мурожаати

Азиз дўстлар, ватандошлар!

Бундан 10 йил муқаддам халқимизнинг асрий орзуси сифатида қўлга киритилган мустақиллик ўзлигимизни англаш, қадр-қимматимизни тиклаш, келажагимиз эгаси бўлган жондан азиз фарзандларимизга озод ва обод Ватан қолдириш, уларни дунёда ҳеч кимдан кам бўлмаган инсонлар этиб тарбиялаш имконини берди. Истиқлол йилларида Президентимиз ташаббуси билан соғлом ва баркамол авлодни вояга етказиш жамият ҳаётининг устувор мақсадига айланди.

Юртимизда таълим-тарбия тизимининг тубдан ислоҳ қилинаётгани, замонавий лицей ва коллежлар бунёд этилаётгани, янги-янги олий ўқув юртлари очилаётгани, истеъдодли ёшларнинг хориждаги нуфузли билим даргоҳларида таҳсил олаётгани, халқимизнинг азалий орзу-интилишларини ўзида мужассам этган миллий истиқлол ғоясининг таълим тизимига жорий этилаётгани, мухтасар қилиб айтганда, навқирон авлоднинг ҳам жисмоний, ҳам маънавий жиҳатдан баркамол бўлиб улғайиши учун зарур шарт-шароитлар яратилаётгани барчамизни қувонтирмоқда.

Қадрли юртдошлар!

Биз ҳаётнинг маъно-моҳияти, умрнинг мазмунини юксак эътиқодли, теран билимли, оқил фарзандларимиз тимсолида кўрамиз. Фарзанд Оллоҳ таоло томонидан инсонга ато этилган энг азиз ва лазиз неъмат. Фарзанд - одамзод учун кўзнинг нури, ҳар бир ота-онанинг суянчи ва таянчидир. Бу фоний дунёдан ўтсак, ўрнимизни босадиган, чироғимизни ёқадиган ҳаётимиз давомчиси ҳам яхши умид билан ўстираётган ўғил-қизларимиздир.

Бинобарин, уларни ҳаёт сўқмоқларидан эсон-омон олиб ўтиш, шиддаткор замоннинг бўрону тўфонларидан ҳимоя қилиш, диний ақидапарастлик, терроrчилик, гиёҳвандлик каби зарарли таъсир ва оқимлардан асраш, тўғри йўл кўрсатиш мана шу юрт эгаси бўлган ҳар бир инсоннинг муқаддас бурчи бўлмоғи керак.

Айниқса, бутун дунёда инсон қалби ва онгини эгаллаш учун кураш кескинлашган ҳозирги даврда бу борада бепарволикка, лоқайдликка асло йўл қўйиб бўлмайди. Чунки ҳар бир халқ, ҳар бир миллатнинг эртанги ҳаёти, жумладан, бизнинг келажак тақдиримиз ҳам ана шу курашда қандай ғоя, қандай дунёқараш устун келишига боғлиқ.

Биз, мамлакат ижодкор зиёлилари, фан ва маданият намояндалари, шуни назарда тутиб, Президентимизнинг доимо огоҳ бўлиш, маънавий-мафкуравий тарбия ишларини тўғри ташкил этиш борасидаги фикр-мулоҳазаларига асосланиб, юртимиздаги барча ота-оналарга, меҳрибон опа-сингилларимизга, устоз-мураббийлар ва маҳалла фаолларига, бутун жамоатчиликка мурожаат қилмоқдамиз.

Биз мафкуравий жараёнлар, тарбия, тарғибот ва ташвиқот ишлари ғоят муҳим аҳамият касб этаётган ҳозирги кунда жамиятимизда, юртдошларимиз, айниқса ёшлар ўртасида давлат сиёсатимизнинг моҳиятини, янги жамият, янги ҳаёт қуриш йўлидаги олижаноб интилишларимизни, Ватан равнақи, юрт тинчлиги, халқ фаровонлиги каби эзгу ғояларимизни ҳар томонлама теран тушунтириб боришимиз зарур.

Бу биз — ёзувчи-шоирларнинг, илм-фан ва санъат аҳлининг, барча ижодкор зиёлиларнинг биринчи галдаги вазифамиздир. Шуни очиқ тан олишимиз керакки, яратилаётган кўп-кўп имкониятларга қарамай, биз мафкуравий кураш жараёнида, ёшлар тарбияси масаласида, бунёдкорлик ғояларини бадиий тараннум этишда сусткашлик ва саёзликка йўл қўймоқдамиз. Сўзнинг сеҳридан, санъатнинг эстетик таъсир кучидан, кино ва телевиде-ниенинг катта имкониятларидан тўлиқ фойдалана олмаяпмиз.

Афсуски, бугунги кунда мафкура, тарғибот ва ташвиқот керак эмас, деган нотўғри хулоса билан яшаётган одамлар ҳам учраб турибди. Бундай қарашларга нисбатан бизнинг муносабатимиз аниқ ва қатъий бўлмоғи лозим: биз бирёқлама, муайян сиёсий гуруҳ манфаатларинигина ифода этадиган коммунистик мафкурани, ақидапарастликнинг ҳар қандай кўринишларини рад этамиз. Аммо биз халқнинг асл манфаатларини ифодалайдиган, жамиятда тараққиёт, фаровонлик, дўстлик, миллатлараро тотувлик, диний бағрикенглик каби олижаноб ғояларни мустаҳкамлашга хизмат қиладиган соғлом мафкура тарафдоримиз.

Ана шу ҳақиқатга асосланган ҳолда, мамлакатимизга турли ғоявий таъсирлар босим ўтказишга уринаётган ҳозирги бурилиш даврида ҳар бир юртдошимиз ўз-ўзига шундай кескин савол бериши керак: "Биз бутун инсоният, эркин дунё фаровон яшаётган йўлдан борамизми ёки алмисоқдан қолган эски тушунчаларга, маҳдудликка берилиб, ўз қобиғига ўралиб яшайдиган жаҳолат замонига қайтамизми? Эртага боламнинг тақдири нима бўлади, унга ким эгалик қилади? Қариган, кучдан қолган чоғимда у ёнимга кириб, мадад бўладими ёки қандайдир оқимлар таъсирида мендан тониб, оқпадарлик билан мозоримни оёқости қиладими?"

Бугун масалани ана шундай кескин тарзда қўйиш вақти етди.

Аччиқ бўлса ҳам айтиш керакки, бу ҳақиқатни чуқур англаб етмаган, ҳамон ғафлат уйқусидан уйғонмай, мудраб яшаётган юртдошларимиз ҳам йўқ эмас. Шуни унутмайликки, ҳеч ким четдан келиб бизнинг бирор муаммомизни ҳал қилиб бермайди, фарзандларимизни тўғри йўлга бошламайди. Аксинча, бу жараёнга ташқаридан аралашадиганлар фақат ўзининг ёвуз ва ғаразли таъсирини ўтказишга ҳаракат қилади.

Шунинг учун ўз фарзандларимизни фақат ўзимиз тарбия қилишимиз, уларнинг ёт кучлар таъсирига тушиб қолишига асло йўл қўймаслигимиз даркор.

Ғаразли мақсадлар, ёвуз ниятларга эришиш учун зарарли ғоялар ва турли сиёсий марказларнинг катта маблағларига таяниб иш кўрадиган бундай вайронкор кучлар ҳаётимизнинг энг нозик ҳалқаси — униб-ўсиб келаётган фарзандларимиз ҳаётига зарба бермоқчи. Турмушнинг аччиқ-чучугини кўрмаган, оқ-қорани таниб улгурмаган, дунёқараши шаклланмаган, ҳали иродаси бўш ёшларимизни йўлдан уриб, тинчимизни бузмоқчи, ҳар бир уй, ҳар бир хонадонга диний адоват уруғини сочмоқчи.

Шунинг учун ҳам биз бугун тарбия масаласига улуғ маърифатпарвар Абдулла Авлоний айтгандек, "Тарбия биз учун ё ҳаёт - ё мамот, ё нажот - ё ҳалокат, ё саодат - ё фалокат масаласидир", деб қатъият билан қарашимиз керак.

Азиз юртдошлар!

Бугунги шиддатли давр ёш авлоддан замонавий билимлар, юксак технологияларни чуқур эгаллаган ҳолда, миллий ва умумбашарий қадриятларга ҳурмат, ўз тарихи, аждодларининг бой мероси ва муқаддас анъаналарига садоқат билан яшашни талаб этмоқда. Инсоннинг ўз эл-юртига, оиласига, аждодлари руҳига садоқати айнан ҳозирги синов пайтларида билинади.

Шундай экан, ким ўтли сўзи, ким сеҳрли мўйқалами, ким ўзи яратган, ёшларга ибрат бўладиган замонавий қаҳрамонлари билан - барчамиз куч-ғайратимизни, ҳаётий тажрибамизни, бор имкониятимизни маънавий-маърифий янгиланиш жараёнини янада кучайтиришга, униб-ўсиб келаётган фарзандларимиз тарбиясига сафарбар этишимиз лозим. Бу бизнинг нафақат ижодий, балки, аввало, инсоний бурчимиздир.

Биз — ижодкор зиёлилар, илм-фан намояндалари мамлакатимиз жамоатчилигини мана шу ҳақиқатларни чуқур англаган ҳолда, бугунги маърифий-мафкуравий тарбия, тарғибот-ташвиқот ишларининг таъсирчанлиги ва самарадорлигини ошириш йўлида янада фаол бўлишга чақирамиз. Токи кўзимизнинг оқу қораси бўлган фарзандларимиз ҳар томонлама етук, билимдон, иймон-иродаси бақувват, ўз юртининг ҳақиқий фидоийси бўлиб камол топсин, биз бошлаган ижобий ишларнинг муносиб давомчилари бўлсин.

26 май куни
Тошкент шаҳрида қабул қилинган.

БОҒЧА-МАКТАБ МАЖМУАСИДАГИ ТАЖРИБАЛАР

Ўзбекистон Республикасининг "Таълим тўғрисида"ги қонунига мувофиқ ҳамда Кадрлар тайёрлаш миллий дастурини рўёбга чиқаришнинг биринчи босқичи вазифалари ижроси сифатида Қашқадарё вилоятида ташкил этилган ва фаолият кўрсатаётган "Нодирабегим" боғча-мактаб мажмуасини мустақиллигимизнинг илк меваларидан бири деса бўлади. Мажмуада 2 ёшдан 17 ёшгача бўлган фарзандларимиз узлуксиз таълим-тарбия оладилар. Боғча-мактаб мажмуасида амалга оширилаётган ишлар соғлом, баркамол, эркин шахсни тарбиялашга йўналтирилган ва бунинг учун ҳар томонлама шароитлар яратилган.

Мажмуада соғломлаштириш ва чиниқтириш ишларини амалга ошириш алоҳида аҳамият касб этади.

Соғлом авлодни вояга етказиш давлат талабларидан келиб чиққан ҳолда мажмуада болаларни соғломлаштириш ва чиниқтириш, уларда учраб турадиган касалликлар олдини олиш мақсадида қулай шароитлар яратилган.

Физиотерапия даволаш хонаси замонавий тиббий асбоблар: тубус, УВЧ, электрофарез, ЛКУФ, солюкслар билан жиҳозланган. Касалга тез чалинувчи боғча ва мактаб болалари шу асбоблар ёрдамида даволанадилар ва шунинг учун ҳам охирги икки йилда шамоллаш касалликлари кескин камайди.

Тиш даволаш хонасида шифокорнинг мунтазам назорат қилиб бориши натижасида болаларда кўп учрайдиган тиш касаллигини олдиндан даволаш имконияти яратилди. Авалги йилларда 178 та тиши касалланган бола қайд этилган бўлса, охирги йили бу кўрсаткич 77 тага тушди.

Соғломлаштириш хонасида болани соғломлаштириш, касалликнинг олдини олиш мақсадида иридодиагностика усулларидан фойдаланилади. Бу усул болани 5 ёшдан кўз қорачиғини ўрганиб, унинг танасидаги наслий касалликни, кейинчалик касалланиши мумкин бўлган аъзоларини аниқлаб беради. Бу ҳақда ота-оналарга маълумот берилиб, касалликнинг олдини олиб, бартараф этиш учун керакли маслаҳатлар берилади. Ноанъанавий усуллардан яна бири гомеопатиядир. Гомеопатик воситаларини оддий кимёвий дори дармонлардан, болани танасига мутлақо зарарсизлигини ва даволашда ўта юқори самарадорлигини сезган ҳолда бу усулни республикамиз бўйича биринчи маротаба амалиётда қўллашга эришилди.

Психолог хизмати ташкил қилинган. Психолог янги келган болалар билан иш олиб бориш билан бир қаторда боғча ва гимназия болаларининг турли муаммоларини ечишга ёрдам беради. Бола руҳиятини мустаҳкамлашга қаратилган тадбирларни ўтказади, жумладан, болаларнинг хавотирланиш даражасини аниқлаш учун анкеталар тузиб, кейинчалик шифокорлар билан ҳамкорликда иш олиб боради.

Кундузги стационарда бетоб бола кун давомида шифокор ва ҳамшира назоратида бўлиб, барча тиббий муолажаларни олади.

(Давоми 3-бетда)

Таълим жараёнида янги педагогик технологиялар *2-бет*

Оромгоҳлар мавсумга шайми? *2-бет*

Аҳлоқ-одоб ва шарму ҳаё зикрида *2—3-бет*

JUMLADA JAHON

● 15 йилдан буён Россияда ўтказилаётган илмий анжуманларда фаол қатнашиб келаётган Самарқанд Давлат тиббиёт институти талабалари бу йил 40 та институт иштирок этган Бутунроссия илмий конференцияда биринчи ўринни эгаллаб, олтин медал ва биринчи даражали дипломга сазовор бўлди.

● АҚШ фазогири Патрия Хильярд Робертсон машғулот пайтидаги авиаҳалокат оқибатида ҳалок бўлди, у билан бирга бўлган учувчи Рой Адамснинг аҳволи эса, оғир.

● Буюк Британиянинг Олдем шаҳрида ёшлар ва полиция ўртасидаги тўқнашувлар ҳукуматининг муаммоларга бефарқлиги сабаб кучайиб бормоқда.

● Терроrчилик ҳаракатлари содир этганликда айбланган Аҳмад Рессам иши бир вақтнинг ўзида АҚШ ҳамда Франция суд жараёнларида кўриб чиқилиб, Лос-Анжелес федерал суди ҳукми билан 33 йиллик, Париж маҳкамаси қарори билан 5 йиллик қамоқ жазосига лойиқ, деб топилган.

● Собиқ Россия раҳбари Б.Ельцин Цзян Цзэминнинг меҳмони сифатида Хитойга ташриф буюрди ва унинг ташрифдан мақсади Хитой халқ табобати усулларида даволаниш эканлиги ҳақида хабарлар тарқаган.

● Ҳозирга келиб Россия ўрмонларида содир бўлаётган ёнғин 1 миллиард гектар ерни ўз домига тортган бўлиб, шундан 22 фоиз майдон жаҳон захирасига тегишли яшил бойлик ҳисобланади.

Айни шу кунларда оромгоҳларни мавсумга тайёрлаш, болаларни кутиб олиш учун барча зарур асбоб-анжомларни тахт қилиб қўйиш барча мутассаддиларнинг энг биринчи галдаги вазифаси бўлмоғи керак.

Куни кеча Тошкент шаҳридаги 23-мактаб битирувчилари ҳам тенгдошлари ташаббусларини қўллаб-қувватлашди, яъни улар 100 дан ортиқ бадиий китобларни мактаб кутубхонасига совға тариқасида тақдим этишди.

Hay'at majlisida

ТАЪЛИМ ЖАРАЁНИДА ЯНГИ ПЕДАГОГИК ТЕХНОЛОГИЯЛАР

Халқ таълими вазирлигининг навбатдаги кенгайтирилган ҳайъат мажлисида таълим жараёнига ўқитишнинг янги педагогик технологияларини жорий қилиш ишларининг аҳволи ва бу борадаги навбатдаги вазифалар ҳақидаги масала Бухоро вилояти таълим муассасалари мисолида кўриб чиқилди. Уни ҳайъат раиси, халқ таълими вазири Рисбой Жўраев олиб борди.

Кадрлар тайёрлаш миллий дастурини рўёбга чиқариш вазифаларидан бири таълим муассасаларининг моддий-техника ва ахборот базасини мустаҳкамлашни давом эттириш, ўқув-тарбия жараёнини юқори сифатли ўқув адабиётлари ва илғор педагогик технологиялар билан таъминлашдан иборат.

Аввалги алмисоқдан қолган ўқитиш технологияси асосан "ўқитувчи-ўқувчи" тарзида умумий характерда бўлиб, унда ўқувчига таълим жараёнининг объекти, яъни пассив иштирокчиси сифатида қаралади. Ҳозирги замонда ўрганиладиган билимлар миқдори шунчалик кўпки, уларни дарсликка ҳам сиғдириб бўлмайди, ўқитувчи ҳам дарс жараёнида бевосита тушунтириб бера олмайди. Шу сабабли ўқувчиларни мустақил билим олишга, ижодий фикрлаш кўникмаларини шакллантиришга, фикрларини эркин баён этишга, мустақил равишда хулосалар чиқаришга ўргатадиган ўқитишнинг янгича технологияларини таълим жараёнига жорий этиш зарурияти туғилди.

Илғор янги педагогик технология "Ўқитувчи-таълим-ўқувчи" тамойилига асосланиб, унда ўқувчи субъектга, яъни таълим жараёнининг фаол иштирокчисига айланиб, унга ўзи изланишига, мушоҳада юритишига шароит яратиб берилади. Бунда ўқув дастури ва дарслик шу жараённинг бевосита ташкилотчиси, ўқитувчи эса мазкур мураккаб жараённи моҳирлик ва идрок билан бошқариши керак.

Умумий ўрта таълимнинг давлат таълим стандартларида белгиланган талабларнинг барча ўқувчилар томонидан тўла-тўкис бажарилишига, таълим самарадорлигини оширишга эришиш учун янги педагогик технологияларни излаш, янгиларини яратиш ва амалиётга жорий этиш лозим. Бу борада кенг қамровли ишлар бошлаб юборилган. Янги педагогик технологияларни излаш ва яратиш мақсадида хорижий ва мамлакатимизда қўлланилаётган ва самара бераётган илғор педагогик технологиялар, уларнинг ўқув-услубий базалари, алгоритмлари ўрганилди.

Республика таълим марказида хорижий мутахассисларнинг фикр-мулоҳазаларини инобатга олган ҳолда ҳамда уларда қўлланилаётган илғор педагогик технологияларни ижодий ўрганиш асосида дарсликларнинг янги авлодини яратишга киришилди. Жумладан, 5-синф учун "Инглиз тили", "Ассалом ДОЙЧ", 8-синф учун "Информатика ва ҳисоблаш техникаси асослари", "Иқтисодий билим асослари" дарсликлари хорижий давлатларнинг илғор тажрибалари ва маҳаллий шароитдан келиб чиққан ҳолда янги педагогик техологиялар асосида яратилди.

Республика таълим маркази, жойлардаги педагогик ходимлар малакасини ошириш институтлари томонидан ўрганилган ва танланган турли хил илғор педагогик технологиялар таълим жараёнига татбиқ этилган. Амалиётга тавсия этилган янги педагогик технологиялардан "Дастурлаштирилган таълим технологияси", "Муаммоли ўқитиш технологияси", "Ўйин-дарс технологияси", "Коммуникатив ўқитиш технологияси", "Жадаллаштириб ўқитиш технологияси" таълим-тарбия самарадорлигини оширишда юқори натижалар бермоқда. Дастлабки йиғилган маълумотларга кўра, ҳозирги пайтда республикада минглаб ўқитувчилар янги педагогик технологиялардан самарали фойдаланган ҳолда таълим-тарбия жараёнини ташкил этган.

Таълим жараёнини янги педагогик технологиялар асосида ташкил этиш ва уларнинг самараси Бухоро вилояти мисолида атрофлича, бошқа вилоятларда эса саволнома тарзида ўрганиб чиқилди. Натижаларга кўра, ўқитувчилар янги педагогик технологияларни қўллаб-қувватлабгина қолмасдан, уларнинг ўзлари ҳам ўқитишнинг янгидан-янги илғор технологияларини кашф этиб, тажриба-синовдан ўтказиб оммалаштирмоқдалар.

Бухоро вилоятида янги педагогик технологияларни таълим жараёнига жорий этиш бўйича муайян ишлар олиб борилаётганлиги эътироф этилди. Вилоятда 20 та мактабгача таълим муассасасида илғор педагогик технологиялар қўлланилмоқда. Жумладан, Ғиждувон туманидаги 6-болалар боғчасида Монтессори усулини қўллаб, машғулотлар ўтказилиши натижасида ўрта гуруҳда 75-78 фоиз, катта гуруҳда 85-90 фоиз, мактабга тайёрлов гуруҳида 92-95 фоиз болалар Давлат талаблари асосидаги "Учинчи минг йиллик боласи" таянч дастурини тўлиқ ўзлаштирганликлари аниқланди.

Бухоро шаҳридаги 51-сонли болалар боғчасида ИМЕН (ихтировий масалаларни ечиш назарияси) методикаси қўлланилмоқда. Ушбу усулда болаларнинг тасаввурлари кенгаяди, луғат бойликлари ошади, ижодий фикрлаш доираси кенгаяди, мантиқий тафаккури шаклланади, шахсий фикрини ифода этиш қобилияти ўсади, муаммоли вазиятларни мустақил равишда ҳал этиш йўлларини излаб топишга ўргатилади.

Вилоят бўйича 200 га яқин ўқитувчи илғор педагогик технологиялардан фойдаланиб дарс ўтмоқда. Жумладан, Қоракўл туманидаги 1-сонли иқтидорли болалар мактаб-интернати ўқитувчиси Н.Аҳмедова "Муаммоли ўқитиш технологияси"ни, Пешку туманидаги 15-мактаб ўқитувчиси Р.Жабборов "Ривожлантирувчи таълим технологияси"-ни, Ромитон туманидаги 24-мактаб ўқитувчиси Қ.Ҳакимов "Адабий ринг технологияси"ни, Бухоро шаҳридаги 9-мактаб ўқитувчиси Б.Қобилова "Ижодий тафаккурни ривожлантириш технологияси"ни дарс жараёнига қўллаб, юқори самарага эришмоқдалар. Илғор педагогик технологиялардан фойдаланиб ташкил этилган дарсларда Давлат таълим стандартлари талаблари тўлиқ бажарилиши билан биргаликда 80-85 фоиз сифат кўрсаткичларга эришилмоқда.

Вилоят Педагог ходимлари малакасини ошириш институтида ташкил этилган "Ахборот, нашриёт ва илғор педагогик тажрибалар" бўлими томонидан янги педагогик технологиялар асосида иш олиб бораётган ўқитувчиларнинг 415 йўналишдаги дарс ишланмалари, шунингдек, 346 соатлик очиқ дарслари видеотасмага ёзилиб, улардан малака ошириш курсларида кенг фойдаланилмоқда. Институт ўқув режасига киритилган 156 соатлик машғулотларнинг 24 соати янги педагогик технологияга ажратилган.

Институтда янги информацион технологияларни қўллаш бўйича математика, физика, кимё, биология, тасвирий саёҳат ва чизмачилик фанлари учун қисқа муддатли курслар ташкил қилиниб, унда 72 нафар ўқитувчи таълим олган. Улар кўрсатилган фанлар бўйича мавжуд ўқув-педагогик дастурлардан фойдаланиб дарс ўтмоқдалар. Вилоятда ҳар йили "Компьютерлар учун яратилган ўқув-методик адабиётлар ва педагогик дастур воситалари" кўрик-танлови мунтазам ўтказилиб келинмоқда. Кўрик-танлов ғолиблари Республика босқичида қатнашиб, 1998 йилда 3-ўринни, 1999 йилда 1- ва 3-ўринларни, 2000 йилда 1- ва 2-ўринларни, 2001 йилда 2-ўринни эгаллашган. Ғолибларнинг ишлари барча IBM маркали компьютер билан жиҳозланган мактабларда қўлланилмоқда.

Таълим жараёнига янги педагогик технологияларни татбиқ этишда Республика таълим маркази, А.Авлоний номидаги ХТХМОМИ ва хорижий мамлакатлар ташкилотлари томонидан ташкил этилган махсус курслардан ўтган тренерлар фаолиятининг ижобий таъсири ва самараси Бухоро вилоятида яққол кузатилмоқда.

Юқорида баён қилинган ижобий ишлар билан бир қаторда таълим жараёнига янги педагогик технологияларни қўллаш бўйича бир қатор муаммо ва ечимини кутаётган масалалар ҳам мавжуд. Вилоят малака ошириш институтида мактабгача таълим ходимлари учун янги педагогик технологиялар бўйича махсус курс ташкил этилмаган. Янги педагогик технологиялар бўйича махсус курсдан ўтган мактаб ўқитувчиларининг кейинги фаолиятини таҳлил қилиш, ўқилган курс самарасини аниқлаш йўлга қўйилмаган.

Вилоят халқ таълими бошқармасида таълим жараёнига ўқитишнинг янги педагогик технологиялари жорий қилинишини бошқариш, мувофиқлаштириш ишларида камчиликлар мавжуд. Мазкур масала бошқарманинг ҳайъат мажлисида 3 марта кўрилганига қарамай, унинг жорий этилиши, илғор ўқитувчиларни қўллаб-қувватлаш масалалари етарли даражада назоратга олинмаган.

Илғор педагогик технологияларни таълим жараёнига татбиқ этиш бўйича яна бир масалага эътиборни жалб қилиш жоиздир. Хорижий мамлакатларнинг илғор педагогик технологияларидан ижодий фойдаланиш баробарида маҳаллий шароитлар ҳисобга олинган ҳолда ўзимизнинг олим-методистларимиз томонидан ҳам янги педагогик технологиялар ишлаб чиқилишига эътибор қаратиш лозим эди. Қори Ниёзий номидаги Ўзбекистон педагогика фанлари илмий тадқиқот институтида ҳам янги педагогик технологиялар устида тадқиқот ишлари билан шуғулланаётган олимлар бор. Лекин улар ҳанузгача янги педагогик технология нима, деган савол атрофида матбуотда илмий баҳс юритиш билан чекланмоқдалар. Мактабга эса илмий асосланган, тажриба-синовдан ўтказилган ва амалиётга тавсия этилган туркум янги педагогик технологиялар керак.

Ҳайъат мажлисида таълим жараёнига ўқитишнинг янги педагогик технологияларини жорий этиш аҳволини яхшилаш юзасидан тегишли қарорлар қабул қилинди. Кенгайтирилган ҳайъат мажлисида Қорақалпоғистон Республикаси Халқ таълими вазири, вилоятлар ва Тошкент шаҳар халқ таълими бошқармалари бошлиқлари иштирок этдилар.

Акбар БАҲРОМОВ,
Халқ таълими вазирлигининг Матбуот маркази раҳбари

Ma'rifat маслаҳатхонаси

Савол: Қишлоқ ўқитувчилари табиий газдан фойдаланишда қандай имтиёзларга эга?

Ҳайитбой Усмонов, Жиззах вилояти, Ғаллаорол тумани 22-мактаб ўқитувчиси.

Жавоб: Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 1998 йил 31 декабрдаги 541-сонли қарорининг 14-бандива 19-иловасига биноан табиий газ бўйича имтиёзлардан фойдаланувчи фуқаролар учун янги тариф нормалари қабул қилинган. Ушбу қарор бўйича Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги ўзининг 1999 йил 11 январ 06-03-17/54 сонли хати орқали қуйидагиларни маълум қилади:

а) бир оилага ойига 40 кв.м. иситиладиган майдон учун Қорақалпоғистон республикаси, Хоразм вилоятида 240 куб.м., Тошкент шаҳри ва бошқа вилоятларда эса 220 куб м.газга (бир оиладаги имтиёздан фойдаланувчилар сонидан қатъий назар) имтиёз белгиланган;

б) овқат тайёрлаш учун фойдаланишда:

— марказлаштирилган иссиқ сув тармоғи мавжуд бўлган хонадонларда ҳар бир имтиёздан фойдаланувчи фуқаролар учун бир ойда 9 куб.м. имтиёз белгиланган;

Марказлаштирилган иссиқ сув тармоғи мавжуд бўлмаган хонадонларда ҳар бир имтиёздан фойдаланувчи фуқаролар учун бир ойда 12,5 куб.м. имтиёз белгиланган;

Шу имтиёзларнинг барчасидан шаҳар ўқитувчилари 50 фоизи ва қишлоқ ўқитувчилари 100 фоиз фойдаланиш ҳуқуқига эгадирлар. Белгиланган меъёрдан ортиқ фойдаланилган газ учун амалдаги тартибда ҳақ олинади.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 1999 йил 1 июндаги 280-сонли қарорининг 4-бандида:

— "Сув ва газни ҳисобга олиш, приборларини ўрнатиш квартира ва уйларда — квартира ва уй-жойлар мулкдорлари ҳисобига амалга оширилади", дейилган;

— туман марказларида яшовчи педагогик ходимлар барча тегишли имтиёзлардан шаҳар нормалари бўйича фойдаланадилар;

— халқ таълими тизимининг бошқарув органларида ишловчи педагогик ходимлар Ўзбекистон Республикаси Президентининг 1990 йил 13 ноябрдаги Фармонида белгиланган маиший хизматлар (сув, табиий газ, электр токи ва иссиқлик) учун имтиёзли ҳақ тўлаш ҳуқуқига эга эмаслар;

— туман (шаҳар) халқ таълими бўлимида ишловчи ходимлар нафақага чиқиб, иш фаолиятларини тўхтатган ҳолда, педагогик иш стажининг 10 йилдан кам бўлмаганлигини тасдиқловчи ҳужжатлари бўлгандагина улар "маиший ва коммунал хизматлари" учун имтиёзли ҳақ тўлаш ҳуқуқига эга бўладилар.

Й.АҲМЕДОВ,
Ўзбекистон таълим ва фан ходимлари касаба уюшмаси Марказий Қўмитаси бош мутахассиси

ДАРСЛИК МУАЛЛИФИНИНГ ҲИММАТИ

"Халқ таълими" журнали бош муҳаррири, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган халқ таълими ходими, профессор, "Математика" (5-синф учун) дарслиги муаллифларидан бири Жўра Икромов Хоразм вилояти Боғот туманидаги 1-умумтаълим мактабининг 4-"А" синф ўқувчиларининг 30 нафарига 5-синф "Математика" дарслигини тантанали тарзда ҳадя сифатида топширди.

Шунингдек, тантанали тадбирда Республика маънавият ва маърифат марказининг масъул ходими А.Акмалов, Республика маънавият ва маърифат маркази томонидан чиқарилган Миллий ғоя ва маънавиятга оид бўлган 45 та рисолани мактаб кутубхонаси ва 4-"А" синф ўқувчиларига топширдилар.

МУХБИРИМИЗ

БАДИИЙ КИТОБЛАР ҲАДЯ ЭТИШДИ

Aks sado

Жорий йилнинг 5 май куни "Маърифат" газетасида Бухоро ва Тошкент шаҳар умумий ўрта таълим мактаб битирувчи синф ўқувчиларининг ўқув йил якунида мактаб кутубхона фондига китоб совға қилиш ташаббуси билан чиққанлиги ҳақида хабар қилинган эди.

Куни кеча Тошкент шаҳридаги 23-мактаб битирувчилари ҳам тенгдошлари ташаббусларини қўллаб-қувватлашди, яъни улар 100 дан ортиқ бадиий китобларни мактаб кутубхонасига совға тариқасида тақдим этишди.

Маросимда ХТВ ходими Ҳ. Ғуломов, ТХТБ ходими Х.Аҳмедова, маҳалла қўмитаси котиби В.Зокиров, туман ХДПнинг иккинчи котиби Ф.Рўзиева ҳамда битирувчи ўқувчиларнинг ота-оналари ва устозлари ҳозир бўлишди. Қисқаси, ушбу маросим битирувчилар ва иштирокчилар қалбида унутилмас бир кунга айланиб қолди.

Ойниса НОРБОЕВА

САВОБ ИШГА БОШ ҚЎШАМИЗ

Бу ташаббус Олтинкўл туманидаги 49-ўрта мактаб битирувчиларини ҳам тўлқинлантириб юборди.

—Нега бу фикр биздан чиқмади?—деди 11-синф ўқувчиси Муҳаббатхон Ҳожиматова. —Синфдошларимни, қолаверса, барча синф ўқувчиларини савоб ишга бош қўшишга чақираман.

—Мен ҳам бу таклифни маъқуллайман, —сўз олди 9-синф ўқувчиси Мадинахон Садирдинова. —Чунки эсдалик умрбоддир.

Ўтган ҳафтада ўтказилган синфдошлар йиғилишида барча битирувчи ўқувчилар ушбу ташаббусни қўллаб-қувватлашиб, "Битирув кечаси" кунигача мактаб кутубхонасига 65 нусха бадиий китоб ҳадя қилишга аҳд қилдилар.

Ғуломжон ВОСИЛОВ,
Олтинкўл тумани

БОЛАЛИК

Ортингдан чопаман ҳамон боладай,
Баҳорин соғинган қирмиз лоладай,
Қўшиғим таралар гўё ноладай,
Болалик, кетмагин, кетма баҳорим!

Ҳар йили лолалар очилар такрор,
Мен ўсиб бораман келса ҳар баҳор.
Сендан айрилмоқни истамам
зинҳор,
Болалик, кетмагин, кетма баҳорим!

Нодира ХОЛМИРЗАЕВА,
Навоий вилояти, Хатирчи туманидаги Сувон Худойкулов номидаги 15-ўрта мактаб битирувчиси

Пойтахтнинг Юнусобод туманидаги 301-болалар боғчасида ўғил-қизларни гўдаклик давриданоқ мусиқа сирларидан воқиф этиб, санъат олами сари етаклашга алоҳида аҳамият берилаётир. Масканда чолғу асбоблари ансамбли ташкил этилган.

Суратда: ёш санъат ихлосмандлари ўз маҳоратларини намойиш этмоқдалар.

Равиль АЛЬБЕКОВ олган сурат

ОИЛА - БОЛА УЧУН КЎЗГУ

Tadbir

Ҳар бир касб эгасининг ўз вазифаси, хизмат доираси бор. Бироқ барчага баб-баравар тааллуқли бўлган яна бир соҳа борки, ундан асло кўз юмиб бўлмайди. Бу фарзандларимизни тарбиялаш бурчи, уларнинг келажаги учун жавобгарлик масъулиятидир. Ёшлар тарбияси ниҳолга қиёсланади. Ҳақиқатан ҳам ниҳолни тўғри парваришласак тўғри ўсади, қийшиқ ўстирсак, букри бўҳлиб қолади. Тарбия кишини ёмон таъсирдан сақлабгина қолмай, қобилият, билим, ахлоқий поклик сари етаклайди, маънавий камолотга етказади. Қуш уясида кўрганини қилади, дейди доно халқимиз. Бола таълим-тарбияни дастлаб оилада олади. Ҳали тили чиқмаган мурғак қалбга: "Қани, адангга ас салом дегин" деб ўргатамиз. Бола қўлини кўксига қўйиб салом беради. Ана шундай онларда кўнглимиз осмон янглиғ юксалади.

Пойтахтнинг Собир Раҳимов туманидаги 194-"Умид" болалар боғчасида ТШЎМОИ мактабгача таълим бўлими ташаббуси билан "Оила шароитида болалар таълим-тарбиясини ташкил этиш" мавзуида шаҳар семинари бўлиб ўтди.

Тадбирда педагоглар, психологлар, ТХТБ услубчилари, мудиралар, тарбиячилар, тажрибали онахонлар, ёш уй бекалари иштирок этдилар.

Семинарда "Болаларни рағбатлантириш — ўзига ишонч замини", "Ҳурлараро тенг бола қалби яшноқ гул-лола", "Хотиржамлик — дадиллик асоси", "Сабр таги — сариқ олтин", "Ҳурмат қилсанг — ҳурмат кўрасан", "Ўринли тапнқид — келажак меваси" мавзулари асосида педагогик ҳолатни ҳао қилишга доир саҳна кўринишлар намойиш қилинди. Мазкур саҳна кўринишларда ёш оилаларда оналарнинг бола тарбияси борасида йўл қўяётган хатолари, нуроний бувижонлар эса ҳаётий тажрибаларидан келиб чиққан ҳолда набираларига вазминлик, босиқлик билан муаммоли вазиятдан чиқиш йўлларини тушунтиришлари акс эттирилган. Шунингдек, иштирокчилар Гулсара Жалолова (47-боғча прсихологи), Маъсуда Ҳакимова (551-боғча мудираси), Дилбар Умарова (169-боғча мудираси), Маҳмуда Ғаниева (118-боғча мудираси),Саломат Тошпўлатова (432-боғча мудираси), Вазира Ғиёсова (107-боғча мудираси)лар раҳбарлигида ишчи гуруҳларга бўлиниб, семинар мавзуси бўйича ўз фикр-мулоҳазалари асосида услубий тавсиялар билдирилди.

Семинарда ишчи гуруҳларнинг мавзулар бўйича билдирилган услубий тавсияномалари билан танишилди ва ўзаро фикр алмашилди.

Дилбар ХЎЖАЕВА

Reyd

ОРОМГОҲЛАР МАВСУМГА ШАЙМИ?

Ёзги таътил бошланди. Бугун-эрта барча ота-оналар фарзандларининг бўш вақтларини кўнгилли ўтказиш, уларни назоратсиз қолдирмаслик мақсадида, таътилга чиққан ўғил-қизларини дам олиш оромгоҳларига, баъзи шаҳарликлар эса қишлоқ жойларидаги қариндош-уруғлариникига жўнатиш пайида бўладилар.

Болаларнинг бўш вақтларини унумли ўтказиш, таътил даврида ҳам уларга тарбиявий билимлар бериш, соғломлаштириш каби бир қатор муаммоларни ечадиган даргоҳлар эса, шубҳасиз оромгоҳлардир.

Оромгоҳлар ёз фаслининг уч ойи давомида ҳам болажонларнинг шодон қийқириқларига, беғубор кулгуларига тўла бўлади.

Оромгоҳлар фақатгина дам олиш, вақт ўтказиш учун ишламайди. У ерда бўлган таътилдаги ўқувчилар дўст ортирадилар, оромгоҳлар қошида ташкил этилган турли тўгаракларда ҳунар ўрганадилар, билим оладилар. Ҳар куни чўмилиш болаларни жисмонан соғлом, бақувват қилса, турли ҳудудларга саёҳат қилиш эса дам олувчиларга ўлкамиз табиатини ўрганиш, хилма-хил гиёҳлар билан танишиш имконини беради.

Айни шу кунларда оромгоҳларни мавсумга тайёрлаш, болаларни кутиб олиш учун барча зарур асбоб-анжомларни тахт қилиб қўйиш барча мутассаддиларнинг энг биринчи галдаги вазифаси бўлмоғи керак. Жойларда мавсум очилишига қандай тайёргарлик кўрилмоқда? Оромгоҳларда қурилиш-таъмирлаш ишлари нечоғли бажарилди? Дам олиш масканларида таълимий ва тарбиявий ишларни йўлга қўйиш учун тарбиячи ва етакчилар саралаб олиндими?

Шу каби бир қатор саволларга жавоб топиш мақсадида, яқинда Ўзбекистон телевидениеси ижодкорлари билан ҳамкорликда Тошкент вилоятига рейд уюштирдик.

Аввал Бўстонлиқ туманининг Оқтош қишлоғида жойлашган, Чирчиқ ***"Ўзбеккимёсаноат" ҳиссадорлик жамияти****га қарашли бўлган "Ҳумо" номли болалар оромгоҳида бўлдик.*

Ушбу дам олиш маскани табиатнинг хушҳаво бағрида жойлашган бўлиб, оромгоҳ ҳудуди 20 гектарни ташкил қилар экан. 1963 йилдан ўқувчиларни ўз бағрига ола бошлаган бу даргоҳда барча мевали дарахтлар ўсиб ётибди.

Биз оромгоҳ раҳбари М.Мирхаитовдан қуйидагиларни билиб олдик.

—Ҳар йили оромгоҳимизда дам олувчи ўғил-қизларимизни кутиб олиш, уларга намунали хизмат кўрсатиш, болаларнинг бўш вақтларини мазмунли ўтказишларини ташкил қилиш мақсадида ушбу даргоҳ таъмирланади. Болалар учун керакли бўлган идиш-товоқ, стол-стул, ўрин-кўрпалар олинади. Бу йил ҳам биз оромгоҳ таъмирини апрель ойиданоқ бошлаб юбордик. Энг аввал 12 нафар тарбиячи ва шунча етакчи, жисмоний тарбия раҳбарини Чирчиқ шаҳар халқ таълими бўлими билан келишган ҳолда ишга қабул қилдик. Улар "Семурғ" оромгоҳида бўлган семинарда қатнашиб, мавсум давомида ўзларига керак бўладиган маълумотлар билан тўлиқ танишиб чиқишди.

Шу кунгача ошхона, ётоқ хоналари тўлиқ таъмирланди, биринчи мавсумни 15 июнга очишни мўлжаллаганимиз учун, оромгоҳдаги мавжуд иккита чўмилиш ҳавзаси, ювиниш хоналарини, кўриб турганингиздек, таъмирламоқдамиз. Бош ҳомийимиз бўлган "Ўзбеккимёсаноат" ҳиссадорлик жамияти саккиз миллион сўмга яқин таъмирлаш ишларини бажарди. 600 жуфт, 1 миллион 800 минг сўмга ўрин-кўрпалар олинди. 1000 та ошхона жиҳозлари сотиб олдик.

Оромгоҳимиз уч мавсум ишлайди. Ҳар мавсумда 360 нафар қоракўзни бағримизга сиғдира оламиз. Оромгоҳ ҳудуди катта майдонда жойлашганлиги ва барча мевали дарахтларнинг борлиги жуда яхши. Чунки дам олувчи болаларга мана шу мевалардан тортиқ қиламиз, компотларни ҳам ўзимизнинг боғда пишган мевалардан тайёрлаб берамиз. Ҳозирча энг қийин бўлган муаммоларни ечдик, деб ўйлайман. Оромгоҳ йўлакларини текислаш, майдончаларни турли мавзудаги, болаларимизнинг маънавий онгини ўстиришга хизмат қиладиган чақириқ ва плакатлар билан безаш ишларини 1 июнгача якунлаймиз. Ўтган йилининг таътилида Оролбўйи ҳудудларидан келган 400 нафарга яқин ўқувчилар оромгоҳимизда ўз тенгдошлари билан ҳордиқ чиқаришган эдилар. Бу мавсумда ҳам Оролбўйи болаларини оромгоҳимиз қучоқ очиб кутиб олади.

Тошкент вилоятининг Бўстонлиқ тумани адир ва тоғли ҳудуд бўлганлиги ва бу туманда об-ҳавонинг ўзига хослиги, киши кўнглига ҳузур берадиган шабада, шарқираб оқаётган булоқ сувлари бу ҳудудда дам олиш масканларини ташкил қилишни ўз-ўзидан тақозо қилади. Чирчиқ темир-бетон ва конструкция заводи меҳнаткашларининг болалари ҳам шундоқ тоғ бағрида жойлашган 165 ўринли "Гўзал" оромгоҳида дам оладилар. Бу оромгоҳда ҳам қисман таъмирлаш ишлари тугатилган, ошхона, ётоқхоналар, тиббиёт хонаси мавсумга шай қилиб қўйилибди. Оромгоҳ ҳудудини тозалаш, ётоқ хоналарига парда илиш, кутубхона ташкил этиш, биринчи мавсум учун тўгараклар иш жадвалини ишлаб чиқиш, оромгоҳда мавжуд бўлган 2 та кичик ва катта ёшдаги болалар учун мўлжалланган чўмилиш ҳавзасини таъмирини тугатиш қолибди. Бу оромгоҳда болалар учун керак бўладиган барча шароитлар, футбол, волейбол майдонлари, 3 турдаги аттракционлар, рақс майдончаси борлиги кишини қувонтиради. Бу оромгоҳни мавсумга тайёрлаш учун қайта таъмирлаш ишларига 6 миллион сўм маблағ сарф этилибди. Бу ерда, мана, уч йилдан буён "Болалар ҳуқуқлари" конвенцияси бўйича БМТнинг Ўзбекистондаги ваколатхонаси ходимлари, Республика болалар жамғармаси билан ҳамкорликда суҳбатлар, кўрик-танловлар ўтказилиб келинмоқда. Бу йил ҳам оромгоҳ қошида очилган 4 та тўгаракдан ташқари яна кўпгина учрашувлар, кўрик-танловлар ўтказиш режалаштирилган.

Ғазалкентдан беш-олти километр баландликда жойлашган Қорамозор қишлоғида "Қийин эрувчи ва ўтга чидамли қаттиқ қоришмалар" комбинатининг ишчи-хизматчилари фарзандлари дам оладиган "Гулзор" номли оромгоҳ жойлашган. Бу оромгоҳ 1978 йилда ташкил топган. Бу ерда бир мавсумда 360 нафар бола дам олади.

Биз оромгоҳга борган куни комбинат бош директори Фар-ҳод Ташметов ҳам оромгоҳда олиб борилаётган таъмирлаш ишларини кўздан кечириш учун борган экан.

—Комбинатимиз санацияга тушган корхоналардан бири. Аслида санацияга тушган ташкилотнинг четга ортиқча бир сўм сарфлашга ҳаққи йўқ. Лекин шундай бўлса-да, биз фарзандларимизнинг ёзги таътилда бўш қолмасликларини, улар таътилда бўлса ҳам тарбиянинг узлуксизлигини таъминлаш мақсадида Бекобод металлургия комбинати билан ҳамкорликда мана шу оромгоҳни болалар ихтиёрига беришни лозим топдик. Бугунги кунда комбинатимизда 2023 нафар ишчилар хизмат қилаётган бўлсалар, уларнинг ўрта ёшли фарзандлари, яъни 1-синфдан 8-синфгача бўлган, оромгоҳда дам оладиган болалари 1000 нафардан зиёд. Биз иложи борича барча болаларни оромгоҳга жалб қилиб олмоқчимиз. Яна шуни алоҳида таъкидлашни истардим, биз комбинат ҳисобидан вилоятимиз "Меҳрибонлик уйлари"да тарбияланаётган 80 нафар, Тошкент шаҳри "Меҳрибонлик уйлари"да тарбияланаётган 10 нафар болаларни оромгоҳимизга дам олишлари учун таклиф қилмоқчимиз. Шу кунгача 8 миллион сўмлик таъмирлаш ишлари бажарилди. 700 литр пол, девор бўёқлари сарф қилинди. Бу суммага Бекобод металлургия комбинати сарфлаган харажатлар кирмайди.

Ошхона жиҳозлари янгиланди, болаларни витаминга, янги ва дармондориларга бой бўлган озиқ-овқатлар билан таъминлаш мақсадида Чирчиқ шаҳридаги "Келажак", "Толе" каби бир қанча фирмалар билан шартномалар туздик. 12 миллион сўмлик озиқ-овқатларни Бекобод металлургия комбинати олиб келади. 1 миллион сўмлик гуруч, гречка, макарон, шакар, ўсимлик ёғини, яъни айнимайдиган озиқ-овқатларни олиб, омборларга жойлаб қўйдик.

Бир мавсумда 12 та гуруҳга бўлиниб, ҳар бир гуруҳда 35-36 нафардан бола дам олади. Бундан ташқари, биз ҳам Тошкент вилоятига дам олиш учун келадиган Оролбўйилик болаларнинг маълум қисмини қабул қиламиз.

Бу оромгоҳ ҳудудида ҳам қилиниши керак бўлган бир қатор ишлар борлигининг гувоҳи бўлдик. Лекин бу ишлар мавсум очилишига қадар ниҳоясига етади, деб умид қиламиз.

Болаларнинг дам олиш баробарида ҳунар ўрганишлари, тарбия олишлари ўша ерда хизмат қилаётган тарбиячи ва етакчилар маҳоратига, уларнинг иш тажрибасига боғлиқ. Ўйлаймизки, бу борада ҳам халқ таълими дам олиш масканларига муносиб мурабийлар тавсия этилган.

Ушбу рейдимиз яна давом этади. Тарбия инсон ҳаёти учун энг муҳим омил экан, уни таътилда ҳам тўхтатиб бўлмайди. Оромгоҳлар эса, шубҳасиз тарбия масканларига айланади.

Шарифахон МАДРАҲИМОВА,
"Маърифат"нинг махсус мухбири

БОҒЧА-МАКТАБ МАЖМУАСИДАГИ ТАЖРИБАЛАР

(Давоми. Боши 1-бетда)

Фитобар. Бу ерда барча тарбияланувчилар ва гимназия ўқувчиларига асал қўшилган наъматак дамламаси бериб борилади. Касалликка мойил бўлган болаларга эса ҳаким тавсияси билан доривор ўсимликлардан тайёрланган махсус дамламалар берилади;

Спорт залларида жисмоний тарбия машғулотлари ва дарслари, шунингдек, футбол, миллий кураш, каратэ каби тўгараклар болаларнинг чаққон, чайир, бақувват ўсишларида самарали таъсир кўрсатади. Спорт тўгараклари болаларнинг турли мусобақаларда қатнашишлари учун катта замин яратади. Масалан, Ҳалимов Оловуддин 6 ёшида каратэ бўйича Осиё чемпиони бўлди, 8 ёшида эса Андижонда ўтказилган "Аҳмадшоҳ", сўнгра "Самарқанд кубоги" халқаро турнирларида қатнашиб, 1-ўринни эгаллади.

Қишки ва ёзги сув ҳавзаларида сув даражаси пасайтирилиб, чиниқтириш ишлари олиб борилади ва болалар мутахассис-тренер томонидан сузишга ўргатилади.

Мажмуада узлуксиз таълимни жорий этиш асосий вазифадир.

Инглиз тили машғулотлари болаларнинг 4-5 ёшидан бошлаб олиб борилади. Бу машғулотларда болалар олган билимларини мактабда давом эттирадилар. Инглиз тили дарслари ҳафтасида 1-3-синфларда 2 соат, 5-синфдан бошлаб 5 соат, тўгаракда эса ҳафтасига 2 соатдан олиб борилади. Ўқувчилар инглиз тили дарсларидан компьютер техникаси ва иқтисодга оид луғавий сўзларни ўрганиб, улардан кундалик машғулот жараёнида фойдаланиб келмоқдалар. Бошланғич синфни тугатган ўқувчилар 80-90 тагача сўздан тузилган хабар ва диалогларни тушуна оладилар. Сўз бойлиги 350-450 тани ташкил этади, 5-7-синф ўқувчилари эса тасвирий ҳикояларни, воқеа-ҳодисаларни гапириб бера оладилар, нутқларида 550-1000 тагача сўзни ишлата оладилар.

Информатика сабоқларини 5 ёшдан бошлаб, ҳар бир бола компьютерни ўйинлар орқали ўргана бошлайди. Мажмуада "Компьютер сабоқларини ривожлантириш" дастури ишлаб чиқилган. Шу дастур бўйича боғча гуруҳларида техника воситалари, электрон ҳисоблаш машиналари ҳақида илк билимлар берилади. Болалар 7-8 та ўйин турларини бошқара оладилар ва улар лабиринтлар тузишни ўрганадилар. Мактабгача тайёрлов гуруҳлари болаларига эса ахборот, алгоритм каби тушунчалар берилади. Ахборот турлари, ахборотларни сақлаш ва улардан фойдаланиш, алгоритмларни ижро этиш ҳақида тушунча ҳосил қилинади. Бу гуруҳларда болалар 10-12 тагача ўйин дастурларини бошқара оладилар. Бундан ташқари, ўқув дастурлари орқали улар лотин имлосидаги ўзбек алифбоси ҳарфлари билан танишадилар, рус ва инглиз тилларини, математик амалларни ўрганадилар. Боғчада болаларга бериладиган компьютер сабоқлари, мактабда "Информатика ва ҳисоблаш техникаси" фанини чуқурлаштирилган ҳолда ўқитиш орқали узлуксиз давом эттирилади. Ўқувчиларга алгоритмик фикрлаш ва алгоритмлаш малакалари, матн муҳаррири, электрон жадвал дастури, компьютер графикаси, маълумотлар базаси асослари ўргатилади. Бундан ташқари, компьютер ёрдамида ўқувчилар инглиз тили, математика ва бошқа фанларни ўрганадилар ва олган билимлари компьютерда синаб кўрилади. Шунингдек, болалар интернет ва электрон почтадан фойдаланиш асосларини ҳам оммавий равишда ўрганмоқдалар.

Математика фани ҳафтада 6 соатдан чуқурлаштирилган дастур асосида гуруҳларга бўлиниб ўқитилмоқда. Дарсликлар билан чегараланиб қолмасдан, қўшимча билимлар орқали ўқувчилар қобилияти янада ривожлантирилмоқда. Улар ҳар бир ўқитиладиган мавзу бўйича тест, кроссворд, сканворд, ребус, криптограмма туза оладилар.

Она тили ва адабиёт дарсларида ўқувчи фикрлашга, ўзгалар фикрини англашга, шу фикр маҳсулини оғзаки ва ёзма шаклда саводли баён қила олишга ўргатилади. Стандарт талабларига асосланиб, ўқувчиларнинг мустақил фикрлаши, тафаккур қобилияти ривожлантирилади. Улар баён, иншо, реферат, мақола, иш қоғозлари, маълумотнома, хабарнома ёза оладилар. "Ёш ижодкор" тўгараги аъзоси бўлган қобилиятли ўқувчиларнинг талайгина шеърлари шаҳар, вилоят рўзномаларида чоп этилган.

Тарих, физика, биология ва бошқа фанларга ҳам ўқувчилар жуда қизиқишади. Уларнинг билим сифати ва ўқитиш натижаларини синаш учун ҳамма фанлардан жорий, оралиқ, якуний тест синовлари, иншолар, текширув ишлари ўтказилиб турилади.

Иқтисод алифбоси орқали ўқувчилар бозор тизими, банк ишлари, ишлаб чиқариш муаммолари тўғрисида маълумот олиб, баҳслашадилар. Шу билан бирга ўқувчиларга вақт, вақтдан унумли фойдаланиш, режа ва режалаштириш, тежамкорлик, оила иқтисоди ва бюджети тўғрисида фикр юритиш тушунчалари бериб келинмоқда. Ўқувчиларнинг иқтисодий тушунчаларини бойитиш мақсадида иқтисодий ўйинлар, баҳс-мунозара кечалари, суҳбатлар ва иқтисод мавзусида диктантлар ўтказилмоқда. Кейинги ўқув йилидан бошлаб, мажмуада иқтисод дарслари инглиз тилида олиб борилиши режалаштирилмоқда.

Иқтидорли болалар билан ишлаш ҳам кун тартибидаги муҳим вазифа ҳисобланади.

Мактаб синфларига боғча битирувчилари орасидан махсус дастурларни муваффақиятли ўзлаштирган, тест синовларидан юқори натижаларга эришган иқтидорли болалар қабул қилинади.

Синфларда инглиз тили, информатика ва математика фанлари чуқурлаштириб ўргатилади.

Дарсларда замонавий, ноанъанавий интерактив усуллардан фойдаланилади. ("Танқидий фикрлаш", "Мен ўз йўлимни танладим", "Ваколатли таълим дастурлари");

Болаларнинг дунёқарашини кенгайтириш, инглиз тилидан билимларини мустаҳкамлаш мақсадида чет эл ёшлари билан компьютер коммуникациялари ёрдамида алоҳида ўргатилган болаларга интернет билан ишлаш имкони яратилган.

Болаларнинг эркин шахс бўлиб етишиши, ўзи истаган, қизиқиши бўлган соҳада ижодий ва мустақил шуғулланиш имкониятларининг мавжудлигига боғлиқдир.

Ижодкорлар хонасида бичиш-тикиш, зардўзлик, гилам тўқиш, "лего", тасвирий санъат билан шуғулланилади.

Фан тўгаракларида чет тили, информатика, математика, иқтисод, адабиёт фанларидан қизиқарли машғулотлар ўтказилади.

Спорт тўгаракларида каратэ, миллий кураш, сузиш, шахмат-шашка, футбол билан машғул бўладилар.

Мусиқа ва рақс ансамблида болалар ўз санъатларини намоён қиладилар.

Ишлайдиган ота-оналарга қулайликлар яратиш ҳам доимий диққат-эътибордадир.

Гуруҳларда болаларнинг бепул иссиқ овқат билан таъминланганлиги ва соғломлаштириш ишларининг яхши йўлга қўйилганлиги туфайли ота-оналарнинг касаллик варақалари камайган, меҳнат унумдорлиги ошган.

Мажмуа вилоят "Соғлом авлод учун" жамғармасининг таянч пункти ҳисобланади.

Маҳалла билан ҳамкорликда ишлаб, мажмуадаги бор қулайликлардан фойдаланган ҳолда кам таъминланган оилаларга, ёш оналарга, ўсмир қизларга тиббий, педагогик маслаҳатлар ва хизматлар кўрсатилади.

Қизлар мактаби, психологик маслаҳат маркази фаолият кўрсатади.

С.АБДУНАЗАРОВА,
Қашқадарё вилояти "Шўртоннефтгаз" НГКБга қарашли "Нодирабегим" боғча-мактаб мажмуаси, *"Соғлом авлод учун"* *таянч пункти директори*

Ўзбекистон Республикаси Давлат болалар кутубхонаси қошида "Ёшлар ва қонун" клуби ўз фаолиятини олиб боради. Дарсдан бўш вақтларида 9—11-синф ўқувчилари Ўзбекистон Республикаси Конституциясини мукаммал ўрганадилар, "Жиноят ҳуқуқи" фани бўйича масалалар ишлайдилар, суд мажлисларида (асосан воёга етмаганларни жиноий жавобгарликка тортиш бўйича) иштирок этадилар.

Буларнинг ҳаммаси болаларнинг ҳуқуқий билимларини оширишга, ҳаётда тўғри йўлдан бориб, жиноят содир этмасликка, номаъқул хатти-ҳаракатнинг охири "қора курси" билан туташини англашга ўргатади.

КЕЛАЖАК БУГУНДАН БОШЛАНАДИ

Яқинда клуб аъзолари республика Давлат кутубхонаси, Тошкент шаҳар халқ таълими бошқармаси раҳбарлигида "Келажак бугундан бошланади" деб номланган ҳуқуқийзукколик санъати фестивалини ўтказдилар. Фестивалда Тошкент шаҳар ўрта мактабларида фестивалнинг биринчи босқичида ғолиб чиққан ўқувчилар қатнашдилар. Ўқувчилар "Энг яхши воиз", "Энг яхши таклиф", "Энг глобал муаммо акс эттирилган нутқ" номинациялари бўйича ўз маҳоратларини кўрсатдилар. Фестиваль иштирокчилари фақат ҳуқуқий билимларини эмас, балки иқтисодий, сиёсий билимларини ҳам намойиш этдилар. Ўз санъаткорлик маҳоратларини кўрсатдилар. Фестиваль сўнгида болалар музқаймоқ ва салқин ичимликлар билан меҳмон қилинди. Бу тадбирни ўтказишга хусусий тадбиркорлар, масъулияти чекланган "Электроника", "Ҳамкорлик" жамиятлари яқиндан ёрдам берди.

Умид СОДИҚОВ

АХЛОҚ-ОДОБ ВА ШАРМУ ҲАЁ ЗИКРИДА

Navoiyxonlik

"Ўғилларим, қизларим! Сиз инглиз тилини мукаммал эгалладингиз. Айтинг-чи, унда она тилимиздаги "шарму ҳаё" сўзларининг маъносини ифодалай оладиган сўз борми?.."

Президент И. А. Каримовнинг чет элда таълим олаётган ўзбек ёшлари билан суҳбатидан.

Президентимиз айтганларидек, ўзбекона одоб, шарму ҳаё, андиша халқимиз учун хос бўлган алоҳида хусусиятлардир. Одоб-ахлоқ, андишалилик, камтарлик Алишер Навоий шеъриятида "тавозуъ" сўзи орқали ҳам ифодаланади.

"Ҳайратул ул-аброр"нинг 6-мақолати туркона ахлоқ-одобга бағишланган. Мақолат сарлавҳасида шоир одобни ёшларга бахт-саодат эшигини очиб берувчи калит, улуғларга эса олий мартаба етказувчи ҳаёт зиёси деб улуғлайди. Улуғ амир одобнинг биринчи белгиси тавозуъ, яъни ўзини камтарона тутишдир, деб кўрсатади. Бунга қуйидаги бадиий тимсолларни мисол келтиради:

Ҳилол ҳаёси кучлилигидан ёй каби эгилди, натижада ҳар куни камолотга яқинлашиб, охири тўлинликка эришди.

"Ё" (арабча "йой") ҳарфи андишалилиги туфайли қоматини эгди, натижада Қуръон қалби бўлган сура — Ёсин сураси унинг номи билан бошланадиган бўлди:

"Ё" ға тавозуъ сифати берди даст,
Қадр ила мусҳаф уза топти нишаст...

Инсоннинг қандай оиладан эканлиги, олийжанoблиги унга шараф келтиролмайди, балки унинг шарму ҳаёси, ўзини камтарона тутмоғи унга шараф келтиради:

Элга шараф бўлмади жоҳу насаб,
Лек шараф келди ҳаёву адаб.

Тупроқдан ҳосил ундирувчи манба ёғин бўлса, ҳаётда яхши ҳосил ундирувчи манба ҳаёдир:

Чунки ёғин манбаи ўлди ҳаё,
Қатраси тупроғни қилур кимё.

Одобсиз кишилар баланд мартабага эришолмайди, зеро, Аллоҳнинг ўзи уларни паст ўринга қўяди:

Бўлмас адабсиз кишилар аржуманд,
Паст этар ул хайлни Чархи Баланд.

Навоий мутасаввуф шоир бўлганидан, ўз достонида ҳадиси шарифлардан кўп фойдаланган. Масалан:

"Беҳуда ва кўп кулманг! Чунки беҳуда кулги қалбни ўлдиради!" каби ҳадис мавжуд. Навоий ана шу ҳадис асосида ўринсиз кулгини ҳам одобсизлик деб кўрсатади:

Тарки адабдин бири кулгу дурур,
Кулгу адаб таркига белгу дурур.

Ўринсиз кулги ва бесабаб вақтичоғлик каккликнинг наво қилиб, овчи чангалига тушишини эслатади:

Қаҳқаҳадин кабк наво келтуруб,
Бошига у кулги бало келтуруб.
Кимда адаб — кулгига очмас оғиз,
Лек ҳаё абри эмас қатрасиз.

Навоий тавозуъ — адаб қоидаларини санаб борар экан, муомала одоби ҳақида фикр юритиб, инсон ҳар бир кишига унинг жамиятда тутган мавқеига қараб, ёшига, обрў-эътиборига қараб муомала қилсин, дейди:

Ҳар кишининг тавриға лойиқ керак
Сурати ҳолиға мувофиқ керак.
Қулғаки бек қилса тавозуъ фузун,
Риштаи ранж ўзига айлар узун.
Сажда гадо олдида эрмас карам,
Билки, карамдир анга бермак дирам.

Ўзингдан кичик эшикдан кирса, у гарчи олийнасаб бўлса-да, ўрнингдан турма, чунки у сендан кичик, сенинг ёшинг улуғ:

Тифл учун қўпмоқ эмасдур адаб,
Пирлар ул ишни демасдур адаб.
Гарчи адаб шарти бағоят керак,
Ҳар киши таврида риоят керак.

Амир Навоий оила, она ва болалар тарбиясини эр зиммасига юклаб, бола тарбиясини туғилгандан бошлаш лозимлигини, болага биринчи совға — яхши ва чиройли исм қўймоқлик эканлигини уқтиради:

Гар эрур атфолу аёлинг сенинг,
Будур аларға доғи ҳолинг сенинг:
Улча эрур тифлға шойиста иш,
Билки, кичикликда эрур парвариш.
Қатраға чун тарбият этти садаф,
Эл бошиға чиққуча топти шараф.
Бириси қўймоқлик эрур яхши от,
Ким, десалар етмагай андин уёт.

Бола тарбиясининг муҳим шарти — яхши муаллимга бериб ўқитиш, таълим туфайли ҳатто ит ҳам камол топиб, овни ҳалол олиб келадиган бўлди, дейди шоир:

Қилмоқ эрур бари муаллим талаб,
Қилғали таълим анга илму адаб.
Итга тааллумда чу бўлди камол,
Сайд анинг оғзидан ўлди ҳалол.

Болангга қанча меҳр қўйсанг, ота-онани ундан азиз кўр, чунки уларга таъзимда бўлмоқ фарзи айндир:

Бошни фидо айла ато қошиға,
Жисмни қил садқа ано бошиға.
Икки жаҳонингға тиларсен фазо,
Ҳосил эт ушбу икисидин ризо.
Тун-кунунгга айлагали нур фош,
Бирини ой англа, бирисин қуёш.

Шоҳ хизматини қилмоқ — элу юрт хизматини қилмоқ, унинг меҳнати кўпроқ, дейди шоир. Агар шоҳ хизматида экансан, тўрт ишни ўзингга одат қил:

1. Ниятинг шоҳ каби элга ҳалол хизмат этиш бўлсин ва ниятинг унинг мақсади билан бир хил бўлсин.

2. Қанча кўп хизмат қилган эсанг-да, ўзингни камтар тут, шоҳ хизматингни билади.

3. Тилингга эҳтиёт бўл.

4. Одобга қаттиқ риоя қил. Шунда бахт юлдузи бошингга қўнади.

Амир Навоий ижоди ҳамиша барҳаётдир.

Мукаррама АСҚАРОВА,
ТДИУ қошидаги Чилонзор академик лицейининг она тили ва адабиёти фани ўқитувчиси

Йўл қоидани ёқтиради. Шундай экан, ҳар бир инсон мурғаклик давридан бошлаб то умрининг охиригача йўл ҳаракати қоидасига риоя қилиши лозим. 2001 йил — Оналар ва болалар йили муносабати билан республика Ички ишлар вазирлиги ДАН бош бошқармаси ташаббуси билан "Йўл қоидаси — умр фойдаси" шиори остида тарғибот автокарвони ташкил этилди. Автокарвон аъзолари республикамиз вилоятларида учрашувлар ўтказишиб, йўл ҳаракати автотранспортига оид саволларга жавоб берадилар.

Суратда: ДАН бошқармаси милиция майори М.Рихсиев сурхондарёлик ўқувчилар билан.

Равиль АЛЬБЕКОВ олган сурат.

КУТУБХОНАГА 133 ТА КИТОБ

Қаердаки билимдон, малакали муаллимлар меҳнат қилса, ўша ерда таълим самарадорлигига эришиш нисбатан осон кечади. Зарбдор туманидаги 9-ўрта мактаб ҳам ўзининг мана шундай фидойи ўқитувчилари борлиги учун тилга тушган илм масканларидан ҳисобланади.

Мактабга 1995 йилдан буён олий тоифали ўқитувчи Раҳматулла Усмонқулов раҳбарлик қилиб келади. Мактабнинг бугунги ютуқларга эришишида ва жамоада аҳиллик руҳининг шаклланишида, шубҳасиз, мактаб раҳбарининг хизматлари сезилади. Зеро, педагоглар орасида "директор қандай бўлса, мактаб ҳам шундай бўлади", деган гап бежизга такрорланмайди.

Айни пайтда мактабимизда 1062 нафар ўқувчига 51 нафар ўқитувчи дарс бермоқда, — дейди Раҳматулла Усмонқулов. — Ўқитувчиларимиз ниҳоятда аҳил. Улар орасида ўз касби туфайли эл-юрт назарига тушган тажрибали устозларимиз бисёр. "Дўстлик" ордени соҳиби Абдулла Рисбоев, II даражали "Соғлом авлод учун" ордени нишондори Омоной Азимова, олий тоифали ўқитувчи Назира Ҳакимова, шунингдек, Замира Умрзоқова, Сабоҳат Норматова, Улуғбек Қорабеков, Ўктам Алимқулов, Эгам Қосимов, Пардабой Раззоқов, Рустам Эшбеков каби жонкуяр ўқитувчилар мактабимиз фахри ҳисобланади.

Мактаб ҳозирда "Миллий истиқлол ғояси ва маънавият асослари" фани бўйича Республика миқёсида тажриба-синов майдончаси ҳисобланади. Бу ерда ушбу фан учун махсус синф ва ўқув зали ташкил этилган. Миллий услубда безалган бу синфда стол-стуллар давра столи тарзида жойлаштирилган. "Президент асарлари" бурчагида эса юртбошимизнинг барча китоблари жамланган. Шунингдек, хонадаги буюк аждодларимиз суратлари ва юртимизнинг қадимий тарихидан ҳикоя қилувчи манбалар ҳам ўқувчилар қалбида миллий истиқлол ғояларининг шаклланишида муҳим роль ўйнамоқда.

Мактабда қарор топган яхши бир анъанага кўра, бу ерда уч йилдан буён "Йил ўқувчиси" кўрик-танлови ўтказилади. Энг аълочи ва фаол ўқувчи ушбу унвонга лойиқ кўрилади ҳамда унга махсус сертификат берилади. Аввал синф, сунгра мактаб босқичида ўтказиладиган бу танлов ўқувчилар фаоллигини оширишда муҳим аҳамият касб этмоқда.

Таълим муассасасида йўлга қўйилган яна бир ибратли тадбир — бу ерда ҳафтанинг ҳар жума кунида маърифий тадбир ўтказилишидир. Маърифий тадбирда синфлараро тартибга кўра болалар саҳна кўринишлари намойиш этишади.

Мазкур ўқув йилида мактабнинг 9- ва 11-синфларини 133 нафар ўқувчи-ёшлар битиришаяпти. Уларнинг ҳар бири эсдалик сифатида мактаб кутубхонасига биттадан китоб совға қилиб қолдиришга аҳд қилишибди.

Албатта, бу айтиб ўтилганлар илм даргоҳида амалга оширилаётган ишлар ва эришилаётган натижаларнинг бир қисми, холос. Мактаб жамоаси бундан-да юксак режаларни амалга оширишни кўзлаб меҳнат қилмоқдалар.

И.БЎРИБОЕВ

ТАЛАБАЛАРГА СОВРИНЛАР

Tadbir

Тошкент Молия институти ректорати ва ўқитувчилар жамоаси мустақиллигимиз ва институт 10 йиллигига бағишлаб, талаба-ёшларни она юртимиз Ўзбекистонга чексиз муҳаббат ва садоқат руҳида тарбиялаш ҳамда миллий қадриятларимизни кенг тарғиб қилиш, маънавий-маърифий тадбирлар самарадорлигини янада ошириш мақсадида "Ватан мустақиллиги менинг қалбимда" мавзусида кўрик-танлов ўтказди. Маънавий-маърифий ва тарбиявий ишларни кўзда тутган бу тадбирда институтнинг магистратура бўлими, учта факультет, банк коллежи, молия ва солиқ лицейлари жамоалари иштирок этишди. Улар 10 та шарт асосида ўз қобилиятларини намоён этишди.

Танловнинг энг ҳаяжонли дақиқалари ҳам етиб келди. Ҳакамлар ҳайъати раиси, ректор М.Шарифхўжаев натижалар билан таништирди. Ҳисоб-иқтисод факультети 1-ўринни олиб, рангли телевизор ва 50 минг сўм пул мукофотига эга бўлди. 2-ўринга солиқ лицейи ва кредит-иқтисод факультети жамоалари лойиқ деб топилиб, уларга битта видеомагнитофон ва 30 минг сўм пул мукофоти топширилди. Ниҳоят, молия лицейи ўқувчилари 3-ўрин олганликлари билан табрикланиб, аудио магнитофон ва 20 минг сўм пул мукофоти тақдим этилди.

Маҳбуба ИСМОИЛОВА,
шу институт талабаси

Тадбир

ҚИССАДАН ҲИССА

Зарарли диний-экстремистик оқимлар ҳозирги даврга келиб анча фаоллашди ва улар бизнинг жамиятимиз учун ҳам жиддий хавф туғдирмоқда. Жаҳон жамоатчилиги бундай оқимларга қарши курашаётган бир пайтда мамлакатимиз ёшлари орасидан алдовларга, пуч ваъдаларга учиб қолаётганларнинг ҳам борлиги ачинарлидир. Шу сабаб маҳаллаларда, ўқув даргоҳларида мазкур оқимларнинг нечоғли зарарлиги, оилапарварлик, юртпарварлик борасида тушунтириш олиб бориш ниҳоятда зарур.

Яқинда Фарғона туманидаги 55-мактабда ўқув йилидаги сўнгги тадбирлардан бири бўлиб ўтди. Йиғилиш Миллий истиқлол ғоясини бадиий образлар орқали ёшлар онгига сингдиришга бағишланди. Бунда юртпарварлик, зарарли диний оқимларнинг асл моҳияти турли саҳна кўринишлари орқали талқин этилди. Маънавий-маърифий тадбир ўқувчи-ёшларда яхши таассурот қолдирди. Шу мазмундаги йиғин ва кичик бадиий лавҳалар намойиши бошқа мактабларда ҳам ташкил этиляпти.

Аваз ҲАЙДАРОВ,
ўз мухбиримиз

ЁШ МАТЕМАТИКЛАРНИНГ БИРИНЧИ СИМПОЗИУМИ

Ўтган ҳафта охирида Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети қошидаги Шайхонтоҳур академик лицейида Ёш математикларнинг Республика симпозиуми бўлиб ўтди.

Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги Ўрта махсус, касб-ҳунар таълими Маркази ҳамда ЎзФА Математика институти муассислигида ташкил этилган мазкур симпозиум асносида мамлакатимиздаги умумий ўрта, ўрта махсус ва касб-ҳунар таълими босқичларида таҳсил олаётган 65 нафар бўлажак математиклар бир жойга йиғилишди.

Мезбон лицейнинг муҳташам мажлислар залига тўпланган турли мактаблар, лицейлар ўқувчилари, коллежлар талабалари, уларнинг устозлари билан бир қаторда, фаннинг ушбу йўналишида тер тўкаётган ўнлаб фан докторлари, номзодлари, нафақат республикамиз ва Марказий Осиё, балки бутун дунёга донғи кетган академиклар, хусусан, Т.Жўраев, М.Салоҳиддинов, А.Азларов, Ш.Аюпов каби олимларнинг иштироки тадбирнинг нақадар катта аҳамиятга эга эканлигидан далолатдир.

—*Симпозиумда иштирок этишни хоҳлаган 200 дан ортиқ ёшлардан аризалар келиб тушди,* — деди Олий ва ўрта махсус таълим вазирининг биринчи ўринбосари, Ўрта махсус, касб-ҳунар таълими Маркази раҳбари Жуманазар Ҳусанов тантанали йиғилишда. —*Тўпланган маърузалар мутахассислар томонидан таҳлил қилинди ва улардан бир қисми симпозиум учун танлаб олинди.*

Юқорида номлари зикр этилган Ўзбекистон Фанлар Академиясининг академиклари ҳам иштирокчиларни қутлаб, уларга илиқ тилаклар айтдилар. Симпозиум қатнашчиларидан тадбир ҳақидаги фикрларини сўраганимизда, уларнинг ҳаммаси ижобий мулоҳазалар билдириб, бу каби симпозиумлар янги истеъдодларни кашф этишда катта туртки бўлишини, улар ҳар йили, иложи бўлса, вилоятларда ҳам ташкил этилиши фойдадан ҳоли бўлмаслигини айтдилар.

Ўзбекона меҳмондўстликдан сўнг, иштирокчилар 5 та шўъбага бўлиндилар ва симпозиумнинг ҳал қилувчи қисми бошланди. Маърузалар орасида математикадаги анъанавий йўналишларнинг янги қирраларини излаш бўйича, шунингдек, ҳатто мутлақо ўзига хос мавзулар илгари сурилган "Ўрта қийматлар ва улар орасидаги муносабатлар" (*Ф.Қорабоев*), "Экстремал масалалар ва уларни ечишнинг сунъий усуллари" (*Ў.Исоқов, Фарғона Давлат университети қошидаги академик-лицей*), "Механик кўринишдаги сонлар учун "3n+1" муаммосини компьютер воситасида ўрганиш" (*Й.Жакбаров, Тошкент Тўқимачилик ва енгил саноат институтининг академик лицейи*) сингари ишларни ҳам кўриш мумкин эди.

Секциялар ишида эса болалар ўз маърузаларини ва илгари сураётган фикрларини тенгқурлари, олимлар, мутахассислар олдида асослаб, ҳимоя қилдилар. Симпозиумнинг бу қисми соф илмий руҳда кечишига қарамасдан, жуда жонли ва қизиқарли ўтди. Зеро бу ерга математика фанини жонидан ортиқ севувчилар йиғилган эдилар.

Секциялар иши якунлангач, маърузалар олимлар, шўъба раҳбарлари томонидан таҳлил қилинди. Иштирокчиларга Ўрта махсус, касб-ҳунар таълими Марказининг қимматбаҳо эсдалик совғалари топширилди. Айтиш мумкинки, симпозиумда ҳавола этилган 65 та маърузанинг барчаси ўзига хос илмий иш эди. Тадбир гарчи илк маротаба ўтказилаётган бўлса-да, у ўз олдига қўйган мақсадга ортиғи билан эришди, деб бемалол айтиш мумкин.

Ботиржон ҒОФУРОВ,
"Маърифат" мухбири.

ЯНГИЛАНИШ БОСҚИЧИДА

Айни пайтда таълим ислоҳотлари борасида олдимизга қўйилган мақсад ва вазифаларнинг моҳиятини теран англаш бугунги ва кечаги аҳволни таққослаб кўришимизни тақозо этмоқда. Маълумки, ёшларни касб-ҳунарга ўргатишга доир шўролар даврида қўлланилган тизим ўзини оқламади. Ўша даврдаги таълим тизими болаларга ҳунар ўргатиш нуқтаи назаридан ҳеч нарса бермаганлиги аниқ. Чунки бу таълимнинг моддий техникавий асоси заиф, мақсади ноаниқ эди.

Мамлакатимиз мустақилликка эришгач, республикамизда "Таълим тўғрисида"ги қонун ва "Кадрлар тайёрлаш миллий дастури" қабул қилиниб, таълим тизимида туб ислоҳотлар бошланди. Мазкур ислоҳотлар жараёнида асосий эътибор, аввало, мамлакат таълим тизимида муҳим босқич ҳисобланган ўрта махсус, касб-ҳунар таълими ўқув муассасаларининг янги авлоди — академик лицейлар ва касб-ҳунар коллежларини барпо этиш, уларнинг моддий-техникавий базасини яратиш, таълим муассасаларини жаҳон андозалари даражасида жиҳозлаш, таълим сифати ва самарадорлигини оширишга қаратилмоқда. Бу борада Самарқанд вилоятида ҳам эътиборга молик ишлар амалга оширилаяпти. Жумладан, ўтган давр ичида 15 та коллеж биноси тўлиқ таъмирланиб, замон талабига мос даражага етказилди, иккита коллеж учун янги бинолар қурилди.

Ҳозир вилоятда иккита академик лицей, 19 та касб ҳунар коллежи фаолият кўрсатмоқда. Бошқарма тасарруфидаги ўқув муассасаларида халқимизнинг 48 мингга яқин ўғил-қизлари фан сирларини ўзлаштириб, касб-ҳунар ўрганишмоқда. Ҳозирги касб-ҳунар таълимининг олдингисидан фарқли жиҳатлари кўп. Масалан, илгари ўқувчилар фақат бир мутахассислик бўйича сабоқ олишган бўлса, эндиликда бирданига бир неча мутахассислик сирларини ўрганишаяпти. Асосий гап эса таълимнинг илғор чет мамлакатлар тажрибасига таяниб, жаҳон андозаларига мос равишда олиб борилаётганидадир. Айни пайтда вилоятдаги янги академик лицейлар ва касб-ҳунар коллежларининг ҳаммасида компьютер синфлари, лингофон хоналари, махсус фанлар бўйича ихтисослашган ўқув хоналари ва лабораториялар мавжуд.

Вилоятда таълимнинг янги усулларини жорий қилиш борасида ҳам анчагина тажрибалар тўпланди. Бошқарманинг инновация ва янги илғор педагогик технологиялар бўлими тараққий этган мамлакатларнинг илғор тажрибаларини Интернет тармоғи орқали бевосита қабул қилиш, ўрганиш, таълим муассасаларига тавсия этиш имкониятига эга. Шу боис, биз ҳозирги вақтда АҚШ, Англия, Германия, Жанубий Корея каби давлатларнинг таълим усулларини таҳлилий ўрганиб, ижодий ривожлантириб, ўзимиздаги дарс жараёнларига татбиқ этаяпмиз. Ўқитувчиларимизнинг чет элларда малака ошириши, шу асосда жойларда ўқув семинарларининг ҳамда ўзимизда ишлаб чиқилган янги таълим усуллари бўйича кўргазмаларнинг ташкил этилиши бугунги кунда таълимни такомиллаштиришда муҳим аҳамиятга эга бўлмоқда. Бир қатор ўқитувчиларимизнинг изланишлари натижаси ўлароқ турли фанлар бўйича ўнлаб ўқув қўлланмалари, кўргазмали воситалар тайёрланди. Бунда ўқитувчиларимизнинг фанлар бўйича уюшмалари, мувофиқлаштирувчи илмий-услубий кенгашлари фаолиятининг аҳамияти катта. Ушбу кенгашнинг тавсиялари дарсларни илмий ташкил қилиш борасида таъсирчан омиллардан бири бўлиб қолаяпти.

Айни кунда бошқарма олдидаги вазифанинг масъулиятни теран англанган ҳолда ўқитувчиларнинг сифат таркибини яхшилашга алоҳида аҳамият берилмоқда. Негаки, таълимнинг сифати, ўқувчининг ўзлаштириш даражаси унга дарс берувчи ўқитувчининг малакасига, билимига боғлиқ. Ана шу мақсадда ўқитувчиларимизга чет эл тажрибасини ўрганиши учун кенг имкониятлар яратилаяпти, таълим жараёнига олий ўқув юртларининг олимлари ҳам жалб қилинмоқда.

Изланишлар натижаси ўлароқ, янги турдаги академик лицейлар ва касб-ҳунар коллежларида дарслар кўпроқ ноанъанавий усулларда ўтилмоқда. Бу борада Каттақўрғон транспорт, Ургут қурилиш ва миллий ҳунармандчилик коллежлари ўқитувчиларининг фаолияти ибратга лойиқ. Ўқитувчиларга услубий ёрдам бериш мақсадида бошқарма қошида фанлар ва мутахассисликлар бўйича методик бирлашмалар фаолият кўрсатмоқда. Айниқса, уларда ишлаб чиқилган услубий тавсиялар дарсларни такомиллаштиришда самара бермоқда. Ҳозиргача бу ерда ўнлаб методик тавсиялар ва қатор маърузалар ишлаб чиқилди.

Янгича усул-услублар асосида таълим бериш ўқувчиларнинг ҳам иқтидорини юзага чиқармоқда. Ана шу маънода ўқувчиларимизнинг дарсдан ташқари вақтларда, қизиқувлари бўйича ташкил қилинган тўгарак машғулотларида ясаган, ўз қўллари билан тайёрлаган буюмлари тажрибали усталарнинг ишидан ҳеч бир қолишмайди. Таҳлиллар шу нарсани кўрсатмоқдаки, ёш йигит-қизларимизнинг миллий ҳунармандчилик, техникавий соҳаларга қизиқишлари баланд. Ўқувчиларнинг бундай интилишлари келгусида янгидан янги ихтиролар учун замин яратишига шубҳа йўқ.

Бугун таълимдаги ислоҳотлар бўйича эришилган натижаларни қайд қилиш билангина чекланиб қолиш мумкин эмас. Бу жараён муттасил изланишни, янгиликларни яратишда фаол бўлишни тақозо этмоқда. Шу боис, бугун ушбу таълим тизимида меҳнат қилаётган ҳар биримиз елкамиздаги юксак масъулиятни келажак авлод олдида олий даражада бажаришга қодир бўлмоғимиз керак.

Муродилла ХОЛМУҲАМЕДОВ,
Самарқанд вилоят ҳокимлиги ЎМКХТ бошқармаси бошлиғи

Дунё халқлари ҳар йили 1 июнни халқаро болаларни ҳимоя қилиш куни сифатида нишонлайди. Бунинг замирида инкор этиб бўлмас ҳақиқат борлигини билсангиз керак: болаларни асраш келажакни яратиш деганидир.

Биз асраб ўтгаймиз сени жон Ватан,
Қаро кўзимизнинг қароғларида.

СЎЗ-СУВРАТ...

Руҳнинг суврати... Туйғуларнинг суврати... Шунчаки қиёфа туширилган, кўриниш намоён бўлган акс эмас, балки кечинма ва сезимлар маъно ҳамда моҳияти чизгиларидан йўғрилгандир бу суврат.

Шоира Насиба Камолованинг шеърларини ўқиганимда, ўйимдан шундай фикр ўтди. Шундай фикрга эктивор келтирдим. Зотан, шоиранинг:

Соғинчларга жонимни
бердим,
Гул баргининг
чобукларида —

дея ҳислар тугёнини сувратга айлантириши бежиз эмас-да.

Руҳнинг суврати. Туйғуларнинг суврати. Ҳис билан англанадиган, кангул кўзи билан илғанадиган суврат.

Кангул кечинма ва сезимлар билан тўла.
Хаёл ва тасаввур.
Висол ва соғинч.
Орзу ва армон.
Умид ва хотира.

Кангул кечинма ва сезимларга нур берувчи, куч берувчи, уларни ўстирувчи, яшаттирувчи майдон.

Ҳолат майдони. Шоирлик — ҳолат дегани шундан бўлса керак. Негаки, Насиба Камолованинг бинойидай касби бор. Муаллима. Неча йилдирки, ёшларга сабоқ бериб келади. Лекин у шеърга алоҳида меҳр билан қарайди. Кангулга сафар қилишни, кангулнинг сувратини чизишни яхши кўради. Дунё кангул туйғулари билан гўзал эканлигини англайди. Бундай ҳислар шоира шеърларини безайди. Мен шоира Насиба Камолованинг кангулга сафари бардавом бўлишини, кангулнинг суврати мукаммал бўлишини истайман.

Икром ОТАМУРОД

КЎКСИМДА ШОВУЛЛАР БИР ДАРАХТ

Болажон халқимнинг фарзандларини
Яратган асрагай паноҳларида.
Биз асраб ўтгаймиз сени жон Ватан
Қаро кўзимизнинг қароғларида.

Бемакон кунлардан ўзи асрагай,
Ўзи асрагайдир ёруғ Ватанни.
Ватан, Ватан дея дилга жойладик,
Муқаддас руҳ билан, муаззам танни.

Юртим мукаррамдир сенинг нон,
тузинг,
Бир кун кўр бўлади, кимки топтаса.
Илоҳо, ўзини тополмай ўтсин,
Илоҳо, ҳеч ердан Ватан топмасин?

Сенсан—номусимиз, сенсан—оримиз,
Ўзингсан юракда энг буюк меҳроб.
Сенинг ҳар бир буюк сўроқларингга,
Меҳру муҳаббатдан бергаймиз
жавоб.

Болажон халқимнинг фарзандларини
Яратган асрагай паноҳларида.
Биз асраб ўтгаймиз сени жон Ватан,
Қаро кўзимизнинг қароғларида.

* * *

Кўксимда шовуллар бир дарахт -
додсиз вужудимнинг додимикан у?
Мозийлар қатида кўмилиб қолган -
музаффар руҳларнинг ёдимикан у?

Кўксимда шовуллар бир дарахт
титратиб ер билан осмонни.
У менга эслатар бир вақтлар
унут бўлиб кетган армонни.

Кўксимда шовуллар бир дарахт,
бўғзимдан бўғадир япроғи.
Юрагимни ўйиб кетади
қовжираган ҳижроннинг доғи.

Кўксимда шовуллар бир дарахт,
уйғотади тўкин бу овоз.
Ва эртага бутун дунёни
тўлдиради бир ёруғ мерос.

Кўксимда шовуллар бир дарахт...

* * *

Эй кўнгул, сендан наволик истадим,
Бедаво ишққа даволик истадим.

Бемурод эттинг мани дил уйида,
Лаҳза-лаҳза ошинолик истадим.

Дўсти-ёр чиқди бугун ағёрларим,
Мен неча чархдан вафолик истадим.

Карбало даштида Лайлиман бугун,
Лайли жонга гул адолик истадим.

Воҳ, анинг кўзида афсун бормиди,
Ул қаро кўздин балолик истадим?!

Нораво этди мани дийдорлари,
Ҳажрини жонга раволик истадим.

Эй Насиба, куйма ҳаргиз кўйида,
Жабрида васли жафолик истадим.

* * *

Кузак боғларида маҳзун дарахтлар,
Баҳорнинг ёдидан сўйлар афсона.
Сарғайган гиёҳлар кўксида яйрар,
Шамоллар девона, еллар девона.

Совиб бораётир кўксимда япроқ,
Жисму руҳ ичинда муҳаббат талош.
Музлаган юракни нечун иситмас,
Соғинчнинг қонида чўмилган қуёш?!

Малаклар ҳижоби янглиғ сузади,
Оппоқ булутларнинг сирли сояси.
Дилимга видолар бўлиб қуйилгай,
Олислаб кетаётган турналар саси.

Бир жимлик солмоқда кўксимга фарёд,
Ситилиб-ситилиб кетаётир жон.
Учгим келаяпти... Мени жойлаб қўй
Турналар кўзига... Муқаддас осмон...

Шамоллар девона, еллар девона,
Хазонлар тўкилар юрагимга жим.
Кузак тунларида, маъюс тунларда,
Кўзимда зорланиб йиғлаётган ким?!

Кузак боғларида маҳзун дарахтлар...

* * *

Соғинчларга жонимни бердим,
эй ёр сенинг оёқларингда.
Хаёлимдан қуладим ногоҳ
сенинг нурли қароқларингга.

Соғинчларга жонимни бердим,
гул баргининг чобукларида.
Мен ўраниб йиғладим беҳол
қисматимнинг қобиқларига.

Соғинчларга жонимни бердим,
кўзларимдан бодалар томди.
Юрагингга бошимни қўйсам.
юрагимда гулханлар ёнди.

Соғинчларга жонимни бердим,
дунёлардан кетганча тўзиб
Дарахтлардай яшагим келди,
вақт тулпорин шаштидан ўзиб.

Соғинчларга жонимни бердим,
соғинчларим юксалди бир зум.
Соғинчларга айланиб кетди,
соғинчларга тикилган умрим.

Насиба КАМОЛОВА

Metodik tavsiyalar

Болаликнинг бахти нимада? Бу жуда ҳам оддий ҳақиқат. Агар болалик, деб аталган қайтмас давр шўх-шодонлик билан ва меҳр оғушида, ота-она деб аталган катта давлатнинг гамхўрлиги қуршовида кечса, демак бахтли болалик шудир.

Дунё халқлари ҳар йили 1 июнни халқаро болаларни ҳимоя қилиш куни сифатида нишонлайди. Бунинг замирида инкор этиб бўлмас ҳақиқат борлигини билсангиз керак: болаларни асраш келажакни яратиш деганидир. Республика таълим марказининг маънавий-маърифий ишлар бўлими "Оналар ва болалар йили" муносабати билан ана шу кунни кўнгилдагидек нишонлаш хусусида ўз методик тавсияларини тақдим этади.

Бу йилги болалар байрами болаларга ёрдам бериш ва улар соғлигини муҳофаза қилишга қаратилган эди. ЮНИСЕФнинг фашистлар агрессиясидан зарар кўрган мамлакатлардаги болаларга моддий ёрдам кўрсатиши, кейинчалик унинг бошқа амалларида ҳам мустаҳкамланиб бораверди.

1965 йилнинг 1 июнидан бошлаб АҚШ вакили Генри Лабиуснинг фонд тақсимловчи директорлигига тайинланиши ушбу санани дунё миқёсидаги тарихий кунга айлантирди. ЮНИСЕФга ҳозирги вақтда 120 та давлат ўз ёрдамини кўрсатяпти. Шунингдек, ҳар хил ташкилотлар, саховатпеша инсонлар, болалар ёрдам компаниялари ҳомий ташкилотларнинг совғасаломлари уюштирилса, нур устига нур бўларди.

Байрам ўз номи билан байрам. Уни нишонлаш тадориги қанчалик пухта ва пишиқ бўлса, эсда қоларли тадбирлар уюштирилади.

1 июнь —Халқаро болаларни ҳимоя қилиш куни тадбирларида табиат қўйни—боғ-роғлар бағрида, ҳайвонот боғларида сайру саёҳатлар уюштириш, "Эртаклар эзгуликка етаклар" мавзусидаги тадбирлар, китоблар кўргазмаси, болалар қўл меҳнати билан ясалган амалий, ижодий ишлар кўргазмасини ташкил этиш, болалар уйларига ташриф, цирк ва театрларга томоша учун бориш,

БОЛАЛАРНИ АСРАНГ, УЛАР КЕЛАЖАГИМИЗ

қутлуғ сана—Ўзбекистон мустақиллигининг 10 йиллиги арафасида нишонланади. 1991 йилда туғилган болалар бу йил 10 ёшга тўлмоқда. Ва улар ўз умрларининг охирига қадар мустақиллик тенгдоши бўлиб қолаверадилар.

1 июнни нафақат мактабгача таълим муассасаларида, балки ёзги дам олиш оромгоҳларига отланган мактаб ўқувчилари, бундан ташқари, меҳрибонлик уйларининг тарбияланувчилари иштирокида ҳам нишонлаш лозимлигини унутмаслик керак.

Хўш, 1 июнни биз қачондан бери ва қайси ташкилотнинг ташаббуси билан байрам қиламиз? Афсуски, байрамларнинг келиб чиқиш тарихи кўпчиликни қизиқтирмайди, ҳар ҳолда, тарбиячи ва мураббийлар болаларни ҳимоя қилиш кунида бу байрам тарихига тўхталиб ўтишларини маслаҳат берардик.

Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг болалар фонди—ЮНИСЕФга 1946 йилнинг 11 декабрида асос солинган. Жамғарманинг ўша пайтлардаги асосий мақсади иккинчи жаҳон уруши қурбонларига, жабрдийда вақтидаги йиғиладиган маблағлар жамғарма ғазнасини тўлдириб туради. Бу ҳаракатдан мустақил Ўзбекистон ҳам четда эмас.

Дарвоқе, Ўзбекистонда болаларни асраб-авайлаш, уларнинг ҳуқуқларини муҳофаза қилишга катта эътибор берилаётгани байрам тадбирларида таъкидлаб ўтилиши керак. Уларнинг илм олиши, соғлигини тиклаши, ўз иқтидорини намоён этиши учун имкониятлар етарли. Оналик ва болаликни муҳофаза этиш мақсадидаги давлат дастурлари қабул қилинганлигига барчамиз гувоҳмиз. Уч ойгача бўлган боласини тарбиялаш, оёққа тургазиш мақсадида онага бериладиган таътил, бу борадаги эзгу қадамдир.

Лекин дунёга келаётган ва бизнинг орамиздаги барча болалар ҳам бахтли ҳаёт кечираётганлари йўқ. Байрам тадбирларини уюштиришда, аввало, кўнгли ўксик бундай болаларга алоҳида эътибор қаратиш лозим. Ота-онасиз ёки ота-онаси тирик бўла туриб, меҳрибонлик уйларида тарбияланаётган болаларга ёзувчи, шоир, санъаткорлар билан учрашувлар ўтказиш, болалар нашрлари ижодий жамоаларини таклиф этиш катта аҳамият касб этади. Бундан ташқари, шаҳар, вилоят, туман ҳокимликлари болалар муассасалари учун ширин таомлар дастурхонини ташкил этиши мумкин.

Албатта, болаларни ардоқлаш мақсадида амалга ошириладиган бундай тадбирлар ўзига хос рамзий номланиши керак. "Фарзандларимиз биздан кўра билимли, доно, ақлли ва албатта, бахтли бўлишлари шарт", "Бахтли болалик бор бўлгин", "Болалигим—беғуборлигим", "Болалигим—пошшолигим", "Она ва бола—бир бутун вужуд", "Оналар бор, олам мунаввар", "Авлодлар аждодларни ардоқлайди" каби бадиий-мусиқий байрам тадбирларини уюштиришда, жойлардаги таълим муассасалари ва мутасадди ташкилотлар етарли даражада ташаббус, эътибор кўрсатишларини тилаб қоламиз.

РТМ маънавий-маърифий ишлар бўлими

Xullas...

"ОТДАН ТУШСА ҲАМ ЭГАРДАН ТУШМАГАН УСТА"

Кишинёвда чиқадиган "Новое время" газетасида берилган хабарга кўра, пойтахтдан унчалик олис бўлмаган посёлкада энг ноёб ҳунар соҳиби, яъни эгар-жабдуқ устаси яшайди.

Александр Гриншпун етмиш беш ёшни уриб қўйса-да, ҳали тетик. У узоқ йиллар Россиянинг от заводларидан бирида хизмат қилган. Иккинчи жаҳон урушидан кейинги йилларда Александр ўзининг жонажон Пересечин қишлоғида зоотехник бўлиб ишлаган эди, кейинчалик қишлоқ советининг раиси лавозимида ҳам фаолият кўрсатган.

Бир неча йилдирки, бу отахон нафақада. Ким кўп, от минувчи кўп. Уларга эгар-жабдуқ керак. Эгар-жабдуқ устаси эса йўқ. Жаноб Гриншпун ўйлай-ўйлай, ўз ҳаётий тажрибасида тўпланганларига таяниб, эгар-жабдуқ устахонаси очди. Бу матоҳга нафақат маҳаллий аҳоли, балки узоқ-яқин қишлоқлардан ҳам келиб буюртма бериб кетишмоқда.

Ҳақиқатан ҳам, ноёб ҳунар. Нафақасидан ташқари, ортиқча даромад тушиб турса, кимга ёқмайди? Шунга айтадилар-да, йигитни ҳунари боқади, деб.

СИЛИНЛАРНИНГ КУЧЛИ ШАЖАРАСИ

Ҳар бир инсоннинг шажараси бор. Етти авлодини айтиб беролмаган киши ўз шажарасига ҳурматсизликда айбланади. Ханти-Мансийск автоном округидаги энг катта сулолалардан бирининг ҳозирги вақтдаги ёшуллиси Иван Петрович Силиновдир. Иван бобо Сургутда яшаётган қизи Вера билан ўз шажараси вакилларини ахтаришга киришди.

Силинлар наслу насабида овчилар, балиқчилар, бой савдогарлар, мард аскар ва командирлар яшаб ўтишган. Шаҳар журналистлар ташкилоти маданият уйида Силинлар сулоласи билан учрашув ташкил қилганида, 300 киши йиғилди. Уларнинг аксарияти Сургут шаҳрини гуллаб-яшнатишда, газ ва нефть қазиб чиқаришда иштирок этиб, ҳозирда қарилик гаштини сурмоқда. Ёшлари эса ўз ота-боболари изидан кетишяпти, бирлари талаба, бирлари ишчи ва ўқувчи.

Катта ҳурмат-эътиборга сазовор бўлган бундай сулолалар нафақат бу автоном округда, балки ҳамма жойда, хусусан, Ўзбекистонда ҳам топилади. Фақат уларни ахтариб топмоқ ва бошқаларга намуна қилиб кўрсатмоқ керак...

ОМАДСИЗ ПРЕЗИДЕНТ

Таллин бўйлаб саёҳатга отланган Малта президенти Гвидо де Маркони кўнгилсиз йўл ҳодисаси кутар эди. Аввал ўтирган машинанинг битта шинаси, кейин иккинчиси ёрилди, деб хабар беради "BNS" агентлиги.

Бу нохуш воқеа Эстония Президенти Леннарта Мэри ўтирган автомобил трамвай йўли ёнидан ўтиб кетаётган пайтга тўғри келди. Йўл йўл-да, фалокат учун кўз очиб юмгунчалик вақтнинг ўзи кифоя. Ҳайдовчи Президент машинаси билан тўқнашиб кетмаслик учун тезликни илкис равишда 20 кмга пасайтирди. Ва оқибатда машина шиналари ишдан чиқиб...

Малта президенти ўтирган машинага моддий зарар етди, ҳар тугул ҳайдовчи ва президент омон қолди. Лекин Таллинга қилинган сафар улар хотирасида бир умр сақланадиган бўлди.

ana shunaqa gaplar...

Sport maydonchasi

ИСИТМАСИ ОШКОР ЭТДИ

Яқинда Миллий Олимпия Қўмитаси мажлислар залида ўтган йиғин фавқулодда ўтказилди. Сабаб, ўзбек футболида кутилмаган "ҳодиса" юз берди. I лига футбол жамоалари учрашувларида ҳакамлик қилувчи Қ.Йўлдошев пора эвазига "Жомбой" — "Оҳангарон-С" учрашувини ноҳақлик билан бошқаргани мажлис мавзуси бўлди. Йиғилиш қарорига кўра, у ҳакамлик мавқеидан бир умрга четлатилди.

ЯНГИ ЛИГА

Ҳа, ОФК томонидан Осиё Супер лигасини ташкил этиш масаласи ҳал этилди. Ушбу лигага ЖЧ-2002 якунлангач, старт берилади. Унда иштирок этадиган клублар Осиё футболининг асосий бўлаги бўлгани боис, турнир Европа чемпионати баҳслари каби қизғин кечиши башорат қилинмоқда.

ФАРҒОНАДА "САЛОМАТЛИК"

Республика биринчи спартакиадаси ниҳоясига етди. Спортнинг 5 тури бўйича барча ҳудудлардан келган 500 нафар спортчи "Нефтчи" спорт мажмуида йиғилганда ўйингоҳ байрам тусини олди. Ғолиб спортчи оилалар алоҳида тақдирланди. Ташкилотчилар бу тадбир «Оналар ва болалар» йилига бағишланганини таъкидлашди.

БРАЗИЛИЯЛИКЛАР САВДОСИ

Юришмай қолишига сабаб, бу йил ФИФА қарорига кўра, клублар ўртасидаги жаҳон чемпионати баҳсларининг ўтказилмаслигидир. Айни шу мусобақалар учун "Ал-Ҳилол" клуби бразилиялик Ронини сотиб олиш ниятида эди, бахтга қарши.... Хуллас, жамоанинг миллион доллар пули ўзида қолди.

ГИЛАМДА ТАЛАБАЛАР

Бердақ номидаги Қорақалпоқ Давлат университетида миллий кураш бўйича мусобақа ўтказилди.

Мусобақада Тошкент, Хоразм, Жиззах, Бухоро вилоятлари ва Қорақалпоғистон Республикаси олий ўқув юртларининг ёш полвонлари иштирок этди.

Баҳсларда Қорақалпоқ Давлат университети талабалари А.Нуримов, М.Болтаниёзов, Бухоро вилоятидан Р.Саидовлар биринчи ўринларни эгаллашди.

ШЕЪР САНЪАТЛАРИ

Dars

ФАХРИЯ САНЪАТИ

Шоир шеърда ўз шахси, истеъдоди, ижоди ҳақида кўтаринки руҳда ёзса, фахрланса —бу фахрия санъати бўлади. Бобораҳим Машраб бир ғазалида шундай ёзган:

Олими нуктадон манам, пири ҳидояхон манам,
Шуҳрати шеър бобида Машраби мўътабар
ўзум.

Фахриянинг бундай очиқ мақтаниш усулидан ташқари бошқа хиллари ҳам учрайди. Фахрия ижодкорлари, кўпинча, менинг шеърларим буюк шоирларга манзур бўлади, қабилида фахрланадилар. Заҳириддин Муҳаммад Бобур айни шу усулда фахрланган:

Ироғу форс гар етса сенинг бу шеъринг,
эй Бобур,
Ани ҳифз этгуси Ҳофиз, мусаллам
туткуси Салмон.

Айрим шоирлар ўз истеъдодлари юксаклигига китобхон диққатини тортиш учун ўзларини бошқа шоирлардан юқорироқ қўйишга ҳам уринадилар. Чунончи, Султонхон Тўрахожа Адо ижодий мусобақада ўзини Алишер Навоийдан ўзган киши сифатида сўзлайди:

Гар Навоийдан Адо сўзини ўткарса не тонг?
Шоҳ Умар афзалму ё Султон Ҳусайн
Бойқаро?

Фахрияларнинг яна бир усулида фахрланувчи шоир бошқа шоирни хижолат қилишгача боради. Аслида, ҳозирги келтирилаётган мисолдаги фахрия санъати намунаси фахрия эгасининг тантанаси учун восита, холос:

Навоий назм аро тиғи забонин ўйла
сурдиким,
Пичоқ топмас уяттин ўзни ўлтурмакка
Саккокий.

Навоий даҳосининг ушбу мисолдаги ютуғи яна шундаки, у Саккокийга ажойиб таносиб келтирган (саккок—пичоқчидир); айни пайтда Саккокий тахаллуси маъносига ўқувчи диққатини тортган. Мана, фахрия санъатига мумтоз шоирамиз Нодира шеъриятидан бир намуна:

Нодира ҳар сўзки иншо айлади,
Айди анга аҳли даврон: "Марҳабо!"

РАДДИ МАТЛАЪ САНЪАТИ

Радди матлаъ атамасининг луғавий маъноси — матлаъни (бошбайтни) такрорлашдир. Бироқ ушбу санъат истилоҳининг луғавий маъноси мазкур усул моҳиятига қиёсланса, бироз тафовут кўзга ташланади: радди матлаъни қўллаган шоир шеърни қайси мисра билан бошлаган бўлса, ўша мисрани такрорлаб ниҳоясига етказади. Демак, радди матлаъ санъатининг моҳияти шеърнинг боши ва охирида бир мисрани такрорлашдан иборатдир.

Келинг, Заҳириддин Муҳаммад Бобурнинг бир ғазали мисолида радди матлаъ санъатини кузатайлик:

Сочининг савдоси тушти бошима
бошдин яна,
Тийра бўлди рўзгорим ул қаро қошдин яна.
Мен худ ул тифли паривашға кўнгул бердим,
вале
Хонумоним ногаҳон бузулмағай бошдин яна.

Юз ямонлиғ кўруб андин телба бўлдунг,
эй кўнгул,
Яхшилиғни кўз тутарсен ул паривашдин яна.

Тош урар атфол мени, уйида фориғ ул пари,
Телбалардек қичқирурмен ҳар замон
тошдин яна.

Оёғим етгунча Бобурдек кетар эрдим,
нетай,

Сочининг савдоси тушти бошима
бошдин яна.

Мазкур дилбар ғазалда шеърий фазилатлар жуда кўп. Бироқ яққол кўзга ташланиб тургани — унинг боши ва ниҳоясида қуйидаги мисранинг такрорланишидир:

Сочининг савдоси тушти бошима
бошдин яна.

Дарҳақиқат, радди матлаъ санъатининг ушбу шеърга дахли ғазалдаги бош нуқтага китобхон диққатини такрор тортиш билан изоҳланади.

Ваҳоб РАҲМОНОВ,
филология фанлари номзоди

Ўзбекистон Файласуфлари миллий жамияти жорий йилнинг июль-август ойларида чоп этиш учун тайёрланаётган қуйидаги китоб ва рисолаларни нашр қилиш бўйича тендер-танлов эълон қилади:

"Миллий истиқлол ғояси: асосий тушунча ва тамойиллар" (тажрибавий қўлланма) — 185 бет
"Миллий истиқлол ғояси: асосий тушунча ва тамойиллар" (ўрта махсус касб-ҳунар лицейлари учун тажрибавий дарслик) — 190 бет
"Миллий истиқлол ғояси: асосий тушунча ва тамойиллар" (амалий машғулотлар тўплами) — 90 бет
"Миллий истиқлол ғояси: асосий тушунча ва тамойиллар" (изоҳли кўргазмали воситалар тўплами) — 80 бет
"Миллий истиқлол ғояси: асосий тушунчалар, тамойиллар ва атамалар (изоҳли луғат) — 195 бет
Ғоя ва мафкура тушунчалари: мазмуни ва шакллари — 21 бет
Инсоният тарихи — ғоялар тарихидир — 24 бет
Бугунги дунёнинг мафкуравий манзараси — 25 бет
Марказий Осиё: ғоявий жараёнлар ва мафкуравий таҳдидлар — 21 бет
Ўзбекистоннинг мустақил тараққиёти ва мафкуравий жараёнлар — 21 бет
Ўзбекистонда барпо этилаётган жамият — 32 бет
Тараққиётнинг ўзбек модели — 22 бет
Миллий истиқлол ғоясининг моҳияти ва мазмуни — 23 бет
Миллий истиқлол ғоясининг асосий мақсад ва вазифалари — 22 бет
Миллий истиқлол ғоясининг амал қилиш тамойиллари — 23 бет
Эзгу ғоялар: Юрт тинчлиги, Ватан равнақи, Халқ фаровонлиги, Комил инсон, Ижтимоий ҳамкорлик, Миллатлараро ҳамжиҳатлик, Диний бағрикенглик — 35 бет
Миллий истиқлол ғоясини халқимиз онгига сингдириш омиллари ва воситалари — 22 бет
Ғоявий тарбиянинг усуллари ва йўллари — 22 бет

Тендер-танловда қатнашиш ёки ушбу китоб ва рисолаларни харид қилишни хоҳлайдиганлар шартномалар тузиш ва буюртмалар бериш учун қуйидаги манзилга мурожаат этишлари мумкин: республика Файласуфлари миллий жамияти, 700078, Тошкент шаҳри, Мустақиллик майдони, 5.

Телефон: 139-17-31.

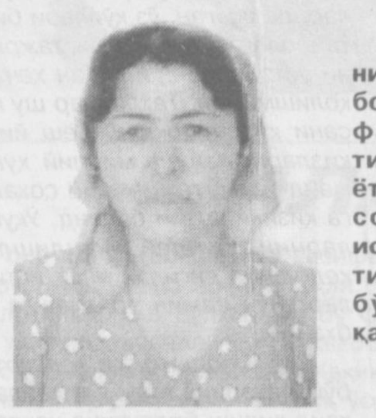

Ҳурматли онажонимиз Турғуной Султонова!

Сизни таваллуд топган кунингиз билан чин дилдан муборакбод этамиз. Педагогик фаолиятингизда омадлар тилаймиз ва Сиз тарбиялаётган ёш авлод баркамол инсонлар бўлиб етишишини истаб қоламиз. Бизнинг бахтимизга доимо соғ-саломат бўлинг. Омад Сизни ҳеч қачон тарк этмасин.

Поп туманидаги 17-болалар боғчаси жамоаси ва фарзандларингиз

ОИЛАЛАР БЕЛЛАШУВИ

Самарқанд вилояти Каттақўрғон шаҳар халқ таълими бўлими қошидаги болалар ва ўсмирлар спорт мактабининг спорт майдонида Ўзбекистон Республикаси Мустақиллигининг 10 йиллигига ва Оналар ва болалар йилига бағишлаб вилоят халқ таълими бошқармаси тизимидаги муассасалар ходимлари ўртасида оилавий спорт мусобақаси бўлиб ўтди.

Бу мусобақаларда Гўзалкент, Ургут, Нарпай, Нуробод, Тойлоқ, Пойариқ туманларидан ҳамда Каттақўрғон шаҳридан келган оилалар иштирок этдилар.

Оилалар спорт дастурига киритилган миллий халқ ўйинларидан "Бўрон", "Арғимчоқда сакраш", "Замбил", "Ким тез", "Чамбарак" "Максимал сакраш" (турган ўриндан сакрамоқ) ҳамда эстафета ўйинларида иштирок этдилар. Қизиқарли кечган баҳслардан сўнг Ургут туманидан иштирок этган Эгам Турсуновлар оиласи 1-ўринни эгаллашди.

Мусобақа ғолибларига эсдалик совғалари ва фахрий ёрлиқлар топширилди.

Мамажон АҲМЕДОВ,
Ўзбекистонда хизмат кўрсатган спорт устаси

Ma'rifat

ТАЪСИС ЭТУВЧИЛАР:
Ўзбекистон Халқ таълими вазирлиги, Ўзбекистон Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги, Таълим ва фан ходимлари касаба уюшмаси Марказий Қўмитаси.

Бош муҳаррир
Ҳалим САИДОВ
Таҳрир ҳайъати: Йўлдош АҲМЕДОВ, Жуманазар БЕКНАЗАРОВ, Икром БЎРИБОЕВ, Шукур ЖОНБОЕВ, Фахриддин КАРИМОВ (масъул котиб), Қурбонбой МАТҚУРБОНОВ, Усмонали МУСАЕВ, Абдусамат РАҲИМОВ (бош муҳаррир ўринбосари), Ҳулкар ТЎЙМАНОВА, Нурлан УСМОНОВ, Саъдулла ҲАКИМОВ, Ўткир ҲОШИМОВ

Рақам ва далиллар ҳаққонийлиги учун мақолалар муаллифлари масъулдирлар. «Маърифат»дан материалларни кўчириб босиш таҳририят рухсати билан амалга оширилиши шарт.

МАНЗИЛИМИЗ: 700083, Тошкент, Матбуотчилар кўчаси,32.
ТЕЛЕФОНЛАР: Қабулхона — 136-54-10, масъул котиб — 136-56-42, хатлар ва оммавий ишлар бўлими—136-54-23.
Газета материаллари «Ma'rifat-Madadkor» нашриётида терилди
Pentium компьютерида Лилия БИНАШЕВА саҳифалади.
Навбатчи муҳаррир: Аҳмад ОТАБОЕВ,
навбатчи: Фарҳод ЭРДОШЕВ.

Газета Ўзбекистон Республикаси Давлат матбуот қўмитасида № 20 рақам билан 12 июнь 1998 йилда рўйхатга олинган.
ИНДЕКС: 149, 150. Г-2417. Тиражи 26.518.
Г. 1 2 3 4 5 6 Ҳажми 2 босма табоқ. Офсет усулида босилган, қоғоз бичими А-2.
«Шарқ» нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси босмахонасида чоп этилди.
Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси 41-уй
Босишга топшириш вақти — 20.00.
Топширилди — 20.00.